

ĢENERĀLADVOKĀTA ĪVA BOTA [YVES BOT]

SECINĀJUMI,

sniegti 2009. gada 17. decembrī¹

1. Attiecībā uz dalībvalstu kompetences ierobežojumu jomā, kas attiecas uz spēlēm uz naudu, saistībā ar aprites brīvībām, jau ir izveidojusies samērā plaša judikatūra, un tā joprojām izraisa diskusijas².

2. Šo divu lietu par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu mērķis ir novērtēt šajā jomā ietilpstošo Nīderlandes tiesību aktu saderību ar EK līguma noteikumiem par pakalpojumu sniegšanas brīvību. Tā kā tās abas attiecas uz vienu un to pašu valsts tiesisko regulējumu, kā arī pārklājas iesniedzējtiesu uzdotie jautājumi, es nolēmu tās apskatīt kopā.

3. Nīderlandes valsts tiesību aktu mērķis ir aizsargāt patērētājus no spēļu atkarības un apkarot noziedzību. Tajos ir paredzēts, pirmkārt, aizliegums organizēt un piedāvāt spēles uz naudu bez attiecīgas atļaujas saņemšanas un, otrkārt, ka tikai vienam pakalpojumu

sniedzējam attiecīgajā spēļu kategorijā ir tiesības saņemt šādu atļauju.

4. *Stichting de Nationale Sporttotalisator*³ tika piešķirta atļauja saistībā ar sporta derību, loto un skaitļu spēļu organizēšanu. Šī atļauja tika pagarināta uz pieciem gadiem līdz 2004. gada decembrim. Sabiedrībai ar ierobežotu atbildību *Scientific Games Racing BV*⁴ piešķirtā atļauja organizēt totalizatoru par zirgu skriešanās sacīkstēm tika pagarināta līdz 2005. gada jūnijam.

5. Lietas C-203/08 pamatā ir strīds starp sabiedrību *The Sporting Exchange Ltd*, kura darbojas ar nosaukumu *Betfair*⁵ un kura dibināta Apvienotajā Karalistē, un *Minister van Justitie* (Nīderlandes tieslietu ministrs) saistībā ar minētās sabiedrības lūguma piešķirt tai atļauju organizēt spēles uz naudu Nīderlandē noraidījumu, kā arī par prasībām, ko tā cēlusi par lēmumiem par *De Lotto* un *SGR* atļauju pagarināšanu.

1 — Oriģinālvaloda — franču.

2 — Skat. šobrīd Tiesā izskatāmo lietu C-409/06 *Winner Wetten*; apvienotās lietas C-316/07, no C-358/07 līdz C-360/07, C-409/07 un C-410/07 *Markus Stoß* u.c.; lietu C-46/08 *Carmen Media Group*; lietu C-55/08 *Santa Casa da Misericórdia de Lisboa*; lietu C-212/08 *Zeturf*; kā arī apvienotās lietas C-447/08 un C-448/08 *Sjöberg* un *Gerdin*.

3 — Sporta totalizatora fonds (turpmāk tekstā — “*De Lotto*”).

4 — Turpmāk tekstā — “*SGR*”. *SGR* ir Ņujorkā (ASV) dibinātās sabiedrības *Scientific Games Corporation Inc.* meitas uzņēmums.

5 — Turpmāk tekstā — “*Betfair*”.

6. Lieta C-258/08 ir saistīta ar Apvienotajā Karalistē dibināto sabiedrību *Ladbroke's Betting & Gaming Ltd* un *Ladbroke's International Ltd*⁶ apstrīdētajām tiesvedībām, kuras pret tām uzsācis *De Lotto* nolūkā aizliegt tām piedāvāt Nīderlandes rezidentiem piedalīties spēlēs uz naudu ar interneta starpniecību, saistībā ar kurām minētajām sabiedrībām nav atļaujas.

7. Saistībā ar šīm divām lietām par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai kopā tiek uzdoti šādi četri jautājumi.

8. Pirmkārt, vai tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, ar ko ierobežo spēļu uz naudu piedāvāšanu nolūkā ierobežot spēļu atkarību un apkarot krāpšanu un ar ko šādā veidā arī sasniedz minēto mērķi, var tikt uzskatīts par tādu, ar ko šis mērķis tiek sasniegts saskaņotā un sistemātiskā veidā arī tad, ja ekskluzīvo tiesību īpašniekam vai īpašniekiem ir atļauts savu piedāvājumu padarīt atraktīvu ar jaunu spēļu ieviešanu un reklāmas palīdzību? (Pirmais jautājums lietā C-258/08).

9. Otrkārt, vai valsts tiesai, kura ir pārbaudījusi, ka valsts tiesību akti attiecībā uz spēlēm uz naudu ir saderīgi ar Kopienu tiesībām, ir pienākums pārbaudīt, vai izpildes pasākums, kas orientēts uz minēto tiesību aktu ievērošanas nodrošināšanu, atbilst samērīguma principam? (Otrā jautājuma a) un b) punkts lietā C-258/08).

10. Treškārt, vai fakts, ka saimnieciskās darbības subjektam, kuram ir izdota atļauja piedāvāt spēles internetā tajā dalībvalsts teritorijā, kurā tas ir dibināts, ir pretrunā tas, ka dalībvalsti, kurā attiecībā uz spēlēm uz naudu pastāv ekskluzīvo tiesību režīms, tiek aizliegts šim pakalpojumu sniedzējam piedāvāt tās pašas spēles šīs valsts rezidentiem? (Pirmais jautājums lietā C-203/08 un trešais jautājums lietā C-258/08).

11. Ceturtkārt, ņemot vērā EKL 49. pantu, vai vienlīdzīgas attieksmes princips un no tā izrietošais pārskatāmības pienākums ir piemērojams jomā, kas attiecas uz spēlēm uz naudu arī tādas sistēmas ietvaros, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam? Ja atbilde uz šo jautājumu ir apstiprinoša, cik tālu var tikt pagarināta vienas atļaujas sistēmā ietilpstoša atļauja, neizsludinot konkursu? (Otrais jautājums un trešā jautājuma a) un b) punkts lietā C-203/08).

12. Šie jautājumi ir balstīti uz pieņēmumu, saskaņā ar kuru fakts, ka dalībvalsts piešķir ekskluzīvas tiesības rīkot spēles uz naudu tikai vienam uzņēmējam, var būt saderīgs ar Eiropas Kopienu tiesībām. Šajos secinājumos es aicinu Tiesu apstiprināt šo pieņēmumu.

13. Turklāt, atbildot uz pirmo jautājumu, es ierosinu Tiesai nospriest, ka tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, ar kuru saskaņā ar

6 — Turpmāk tekstā — "*Ladbroke's*".

dalībvalsts tiesas sniegto vērtējumu ierobežo spēļu uz naudu piedāvāšanu nolūkā ierobežot spēļu atkarību un apkarot krāpšanu un ar kuru šādā veidā minētais mērķis tiek arī sasniegts, var tikt uzskatīts par tādu, ar kuru šis mērķis tiek sasniegts saskaņotā un sistemātiskā veidā arī tad, ja ekskluzīvo spēļu izplatīšanas tiesību īpašniekam vai īpašniekiem ir atļauts savu piedāvājumu padarīt atraktīvu ar jaunu spēļu ieviešanu un reklāmas palīdzību.

14. Atbildot uz otro jautājumu, es atbalstu, ka, ja valsts tiesa ir konstatējusi, ka valsts tiesībās paredzētie ierobežojumi ir saderīgi ar Kopienas tiesību samērīguma principu, nav nepieciešams katrā konkrētajā piemērošanas gadījumā pārbaudīt un pierādīt, ka arī vienkāršs šo tiesību aktu izpildes pasākums ir saderīgs ar šo principu, ja šis pasākums vērstas tikai uz minēto tiesību aktu piemērošanu, neradot papildu ierobežojumus. Es arī norādu, ka apstākļi, ka minēto pasākumu pieprasa saimnieciskās darbības subjekts strīda starp privātpersonām ietvaros, nevis valsts iestāde, neietekmē atbildi uz šo jautājumu.

internetā, un, otrkārt, no judikatūras, saskaņā ar kuru ekskluzīvo tiesību režīms var būt saderīgs ar Kopienas tiesībām.

16. Visbeidzot, kas attiecas uz vienlīdzīgas attieksmes principa un pārskatāmības pienākuma piemērojamību, es aicinu Tiesu nopriest, ka šis princips un šis pienākums ir piemērojams tādai sistēmai, saskaņā ar kuru atļauja uz spēlēm uz naudu tiek piešķirta vienam uzņēmējam. Es arī uzskatu, ka tie ir pretrunā atļaujas pagarināšanai, neizsludinot konkursu, ja vien Līgumā paredzētie apstākļi neattaisno un judikatūra nepieļauj šāda konkursa neizsludināšanu, ko pārbaudīt ir valsts tiesas pienākums.

I — Nīderlandes tiesības

15. Atbilde uz trešo jautājumu, pirmkārt, izriet, no 2009. gada 8. septembra sprieduma lietā *Liga Portuguesa de Futebol Profissional un Baw International*⁷, saskaņā ar kuru savstarpējās atzišanas princips nav piemērojams attiecībā uz atļauju piedāvāt spēles uz naudu

17. Saskaņā ar Azartspēļu likuma (*Wet op de kansspelen*)⁸ 1. pantu un atbilstoši šā likuma Va sadaļas noteikumiem ir aizliegtas:

7 — Lieta C-42/07 (Krājums, I-7633. lpp.).

8 — Turpmāk tekstā — "Nīderlandes likums".

“a) nodrošināt piedāvājumu pretendēt uz balvām un prēmijām, ja uzvarētāja noteikšanu nosaka nejaušība, kuru lielākoties dalībnieks nevar izšķiroši ietekmēt, ar nosacījumu, ka saskaņā ar šo likumu nav piešķirta atļauja;

b) piedalīties piedāvājumā a) apakšpunkta izpratnē, kurš saskaņā ar šo likumu ir nodrošināts bez atļaujas, vai veicināt līdzīgu piedāvājumu ārpus Nīderlandes Karalistes kādā citā Eiropas [Savienības] dalībvalstī, vai publicēšanas vai izplatīšanas nolūkā uzglabāt tam noteiktus dokumentus;

[..].”

18. Nīderlandes likumā ir paredzēta atļaujas piešķiršana dažāda veida spēļu uz naudu rīkošanai, īpaši sporta derību un totalizatoru rīkošanai, kas reglamentēta minētā likuma III un IV nodaļā.

19. Ar sporta derībām ir jāsaprot laimestu konkursi, kas ir paredzēti, lai dalībniekam ļautu uzminēt vai paredzēt iepriekš izsludinātu sporta sacensību, izņemot zirgu skriešanās sacīkšu, iznākumu.

20. Saskaņā ar Nīderlandes likuma 16. panta 1. punktu kompetentās valsts iestādes var piešķirt juridiskai personai ar pilnīgu tiesībspēju atļauju organizēt sporta derības pašu noteiktajā periodā. Šī likuma 16. panta 2. punktā noteikts, ka no derībām iegūtie ienākumi pēc laimestu izmaksāšanas un izmaksu atskaitīšanas tiek izlietoti mērķiem, kurus juridiskā persona vēlas sasniegt, organizējot sporta derības.

21. Personām, kas jaunākas par 18 gadiem, ir aizliegts piedalīties derībās. Turklāt saskaņā ar Nīderlandes likuma 21. pantu atļauja tiek piešķirta atbilstoši nosacījumiem, kas saistīti ar organizējamo derību skaitu, veidu, kā tiek noteikti rezultāti un cenas, ar derību organizēšanu saistīto izmaksu pārvaldīšanu un segšanu, ieņēmumu izlietošanu, juridiskās personas statūtiem, piemērošanas kontroli, ko veic iestādes, un atskaites iesniegšanu, kas juridiskai personai katru gadu jāiesniedz saistībā ar tās aktivitātēm un iegūtajiem finanšu līdzekļiem, kā arī šīs atskaites publicēšanas veidu.

22. Totalizatoru organizēšana ir reglamentēta ar Nīderlandes likuma IV sadaļas noteikumiem. Tie attiecas uz katru iespēju derēt uz zirgu skriešanās sacīkšu iznākumu. Kopējie ienākumi tiek sadalīti starp tiem, kuri ir derējuši par uzvarētāju vai vienu no uzvarētājiem, ņemot vērā atbilstoši likumam pieļaujamo atskaitījumu.

23. Saskaņā ar Nīderlandes likuma 24. pantu kompetentās valsts iestādes var piešķirt atļauju organizēt totalizatoru juridiskai personai ar pilnīgu tiesībspēju pašu noteiktā periodā.

saņēmis atļauju rīkot momentloteriju, loto un skaitļu spēles.

24. Atļauja saistībā ar totalizatoru organizēšanu var tikt piešķirta atbilstoši nosacījumiem saistībā ar zirgu skriešanās sacīkšu skaitu, maksimālo likmes summu vienai personai, ieturamajiem procentiem pirms summas sadalīšanas starp laimesta ieguvējiem, kā arī šo procentu izlietošanu, piemērojamības kontroli, ko veic iestādes, pienākumu iespēju robežās novērst totalizatoru rīkošanu bez atļaujas un starpniecību saistībā ar totalizatoriem vietās, kur notiek zirgu skriešanās sacīkstes.

28. *De Lotto* ir fonds. Tā mērķis tātad nav peļņas gūšana. Visi neto ieguvumi tiek pilnībā pārskaitīti attiecīgiem saņēmējiem sporta, fiziskās audzināšanas, sabiedrības labklājības, sabiedriskās veselības un kultūras jomās.

25. No lietas materiāliem, it īpaši no Nīderlandes valdības paskaidrojumiem, izriet, ka atļaujas tika piešķirtas uz pieciem gadiem.

29. *De Lotto* atļauja attiecībā uz sporta derību organizēšanu, kā arī momentloteriju, loto un skaitļu spēļu organizēšanu ar 2004. gada 10. decembra lēmumu tika pagarināta uz pieciem gadiem, no 2004. gada 12. decembra līdz 2009. gada 11. decembrim.

26. Atļaujās ir ietverti sīki izstrādāti noteikumi par spēļu uz naudu organizēšanu. Ja atļaujas īpašnieks neievēro šos noteikumus, tās var atņemt pirms to termiņa beigām.

30. Atļauju attiecībā uz totalizatoru organizēšanu kopš 1998. gada ir saņēmis *SGR*. *SGR* mērķis, pretēji *De Lotto*, ir peļņas gūšana⁹.

27. Atļauja organizēt sporta derības *De Lotto* ir piešķirta kopš 1961. gada. *De Lotto* ir arī

⁹ — Eiropas Kopienų Komisija norāda, ka saskaņā ar Azartspēļu kontroles komisijas ikgadējo ziņojumu saistībā ar totalizatoriem 2007. gadā apgrozījums ir sasniedzis EUR 34,3 miljonus, no kura, atskaitot izmaksātos laimestus EUR 25 miljonu apmērā un izdevumus EUR 6,2 miljonu apmērā, gūtā peļņa no spēlēm ir EUR 3,1 miljons un neto ienākumi EUR 3,4 miljoni. Saskaņā ar Nīderlandes likumu un piešķirto atļauju EUR 3,2 miljoni no šīs summas pienākas labdarības iestādēm un organizācijām zirgu skriešanās sporta jomā, kā arī zirgu skriešanās sporta federācijai. *SGR* peļņa sasniedz EUR 200 000.

31. Šī atļauja ar 2005. gada 21. jūnija lēmumu tika pagarināta uz trim gadiem.

Nīderlandes rezidentiem piedalīties *Ladbrokes* piedāvātajās spēlēs uz naudu tieši vai netieši ar interneta, telefona starpniecību vai citādi. *De Lotto* tiesai arī pieprasīja aizliegt *Ladbrokes* piedāvāt savas spēles uz naudu interneta mājas lapā ar Nīderlandes adresi (kas šajā gadījumā ir www.ladbrokes.nl).

II — Fakti un prejudiciālie jautājumi

A — *Lieta C-258/08*

32. *Ladbrokes* organizē sporta derības, proti, totalizatoru derības. Savā interneta mājas lapā (www.ladbrokes.com) tā piedāvā vairākas spēles uz naudu, kas pārsvārā saistītas ar sportu. Tā turklāt arī piedāvā iespēju piedalīties tās organizētajās spēlēs ar telefona starpniecību.

33. *Ladbrokes* piedāvāja šīs spēles Nīderlandē dzīvojošām personām internetā.

34. *De Lotto*, uzskatot, ka šī rīcība bija pretrunā Nīderlandes likumam un ka tās rezultātā tam nodarīts kaitējums, pret *Ladbrokes* cēla prasību *Rechtbank Arnhem* [Arnemas pirmās instances tiesā] (Nīderlande). Tas citu starpā pieprasīja tiesai uzdot *Ladbrokes* liegt

35. Ar 2005. gada 31. augusta spriedumu tiesa apmierināja *De Lotto* prasību un uzdeva *Ladbrokes*, nosakot soda naudu, ieviest bloķēšanas pasākumus attiecībā uz pieeju spēlēm uz naudu ar interneta starpniecību vai bezmaksas tālruņa numuriem.

36. *Ladbrokes* iesniedza apelācijas sūdzību *Gerechtshof te Arnhem* [Arnemas apelācijas tiesā] (Nīderlande). Ar 2006. gada 17. oktobra spriedumu šī apelācijas instance apstiprināja pirmās instances spriedumu.

37. Tā konstatēja, ka *Ladbrokes* ir pārkāpusi Nīderlandes likuma 1. panta noteikumus. Tā kā nepamatotu noraidīja *Ladbrokes* pamatojumu, saskaņā ar kuru valsts tiesai, ņemot vērā Nīderlandes likuma mērķi, konkrēti ir jāizvērtē, vai tai uzliktie ierobežojumi, piemērojot soda naudu, ir nepieciešami un samērīgi. Tā arī uzskatīja, ka Nīderlandes likums, ņemot vērā tā saturu un nosacījumus, kādos tas piemērots, patiešām veicina tā mērķu, proti, spēļu atkarības ierobežošanas un krāpšanas apkarošanas, īstenošanu. Tā kā neatbilstošu noraidīja *Ladbrokes* pamatojumu saistībā ar faktu, ka tai bija izsniegta atļauja organizēt savas spēles uz naudu Apvienotajā Karalistē.

Tā uzsvēra, ka Nīderlandes likums nav diskriminējošs tiktāl, ciktāl, pirmkārt, aizliegums, kas paredzēts minētā likuma 1. pantā, bez izņēmuma attiecas uz visiem uzņēmumiem, kā Nīderlandes, tā arī ārvalstu, un, otrkārt, citās dalībvalstīs dibinātās juridiskās personas var iegūt šādu atļauju.

38. *Ladbrokes* par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību *Hoge Raad der Nederlanden* [Nīderlandes Augstākajā tiesā] (Nīderlande).

39. Ņemot vērā šajā apelācijas sūdzībā izvirzītos pamatus, *Hoge Raad der Nederlanden* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai uz aizraušanās ar azartspēlēm kontroli orientēta, ierobežojoša valsts azartspēļu politika, kas patiesi veicina to, ka ar attiecīgo valsts regulējumu noteiktie mērķi, proti, spēļu atkarības ierobežošana un krāpšanas apkarošana, tiek sasniegti tādā veidā, ka, regulējot azartspēļu piedāvājumu, spēļu apjoms kļūst (daudz) ierobežotāks, nekā tas būtu bez valsts regulēšanas

sistēmas, atbilst Eiropas Kopienų Tiesas judikatūrā, it īpaši 2003. gada 6. novembra spriedumā lietā C-243/01 *Gambelli* [u.c.] (*Recueil*, I-13031. lpp.) formulētajam nosacījumam, ka ar derībām saistītas darbības tiek ierobežotas saskaņotā un sistemātiskā veidā arī tad, ja atļaujas īpašniekam vai īpašniekiem ir atļauts savu azartspēļu piedāvājumu padarīt atraktīvu ar jaunu azartspēļu ieviešanu, ar reklāmu pievēršot plašas sabiedrības uzmanību savam piedāvājumam un tādā veidā atturot (potenciālos) spēlētājus no azartspēļu nelegālā piedāvājuma (skat. Tiesas 2007. gada 6. marta spriedumu apvienotajā lietās C-338/04, C-359/04 un C-360/04 *Placanica* [u.c.] (Krājums, I-1891. lpp., 55. punkta beigās)?

2) a) Pieņemot, ka azartspēļu politikas valsts tiesiskais regulējums atbilst EKL 49. pantam, valsts tiesai attiecībā uz tā piemērošanu konkrētā gadījumā būtu vienmēr jāpārbauda, vai veicamais pasākums, piemēram, rīkojums ar šajā sakarā pieejamu programmatūru padarīt nepieejamu kādu interneta vietni, kas attiecīgās dalībvalsts rezidentiem piedāvā piedalīties tajā piedāvātajās azartspēlēs, pats par sevi un konkrētajos lietās apstākļos atbilst nosacījumam, ka pasākumam patiesi jāatbilst valsts tiesiskā regulējuma pamatojumam izvirzītajiem mērķiem, kā arī vai no

ši regulējuma un tā piemērošanas izrietošais pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums, ņemot vērā šos mērķus, nav nesamērīgs?

to, ka pakalpojuma sniedzējs, kam citā dalībvalstī jau ir izdota atļauja šo pakalpojumu sniegšanai internetā, šos pakalpojumus ar interneta starpniecību sniedz arī pirmajā dalībvalstī?”

B — Lieta C-203/08

- 2) b) Vai, atbildot uz otrā jautājuma a) punktu, izšķiroša nozīme ir tam, vai attiecīgo pasākumu ierosina un uzliek nevis valsts iestāde valsts tiesiskā regulējuma piemērošanas ietvaros, bet gan civilprocesa ietvaros, kad azartspēļu rīkotājs, kurš darbojas ar nepieciešamo atļauju, pieprasa veikt pasākumu, no civiltiesību viedokļa atsaucoties uz pret viņu vērstu neatļautu darbību, jo pretējā puse procesā neievēro attiecīgo valsts tiesisko regulējumu un tādā veidā gūst negodīgu pārsvaru pār lietas dalībnieku, kam ir darbības veikšanai nepieciešamā atļauja?

40. *Betfair* atvieglo derību, kas attiecas uz sporta pasākumiem, it īpaši zirgu skriešanās sacīkstēm, tiešu vai netiešu noslēgšanu un apspriešanu ar interneta starpniecību. Tā norāda, ka šo pakalpojumu sniegšanai tās rīcībā ir atļaujas Apvienotajā Karalistē un dažās citās valstīs.

41. Tā vēlējās piedāvāt minētos pakalpojumus Nīderlandes tirgū.

- 3) Vai EKL 49. pants ir interpretējams tādejādi, ka šīs normas piemērošanas rezultātā kādas dalībvalsts atbildīgā valsts iestāde, pamatojoties uz šajā dalībvalstī esošo slēgto atļauju sistēmu azartspēļu pakalpojumu piedāvāšanai, nevar aizliegt

42. Šajā sakarā tā lūdza *Minister van Justitie* piešķirt atļauju organizēt sporta derības un totalizatorus par zirgu skriešanās sacīkšu rezultātiem ar interneta starpniecību. Ministrs noraidīja šo lūgumu, kā arī *Betfair* iebildumus pret šo noraidījumu. *Betfair* iesniedza prasību *Rechtbank's-Gravenhage* [Hāgas apgabaltiesā] (Nīderlande).

43. *Betfair* arī iesniedza sūdzību, pirmkārt, par 2004. gada 10. decembra lēmumu, ar kuru *De Lotto* tiek pagarināta atļauja attiecībā uz sporta derību, loto un skaitļu spēļu organizēšanu, un, otrkārt, par 2005. gada 21. jūnija lēmumu, ar kuru tiek pagarināta *SGR* atļauja attiecībā uz totalizatoru rikošanu par zirgu skriešanās sacīkšu rezultātiem.

44. *Minister van Justitie* šīs sūdzības noraidīja kā nepamatotas. *Betfair* iesniedza sūdzību *Rechtbank's-Gravenhage* arī par šiem lēmumiem.

45. Ar 2006. gada 8. decembra spriedumu *Rechtbank's-Gravenhage* noraidīja *Betfair* iesniegtās sūdzības kā nepamatotas. *Betfair* iesniedza apelācijas sūdzību *Raad van State* [Valsts padomē] (Nīderlande).

46. Ņemot vērā *Betfair* izvirzītos pamatus, *Raad van State* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai EKL 49. pants ir interpretējams tādējādi, ka, piemērojot šo noteikumu, dalībvalsts kompetentās iestādes, pamatojoties uz šajā dalībvalstī spēkā esošo slēgto atļauju sistēmu azartspēļu pakalpojumu sniegšanai, nevar aizliegt pakalpojumu sniedzējam, kuram jau ir piešķirta atļauja

sniegt šos pakalpojumus ar interneta starpniecību citā dalībvalstī, šos pakalpojumus ar interneta starpniecību sniegt arī iepriekšminētajā dalībvalstī?

2) Vai interpretāciju, kuru Tiesa lietās, kurās attiecas uz koncesijām, ir piešķirusi EKL 49. pantam un it īpaši vienlīdzības principam un no tā izrietošajam pārskatāmības principam, var piemērot atļaujas piešķiršanas procedūrā par azartspēļu pakalpojumu sniegšanu likumā paredzētā vienas atļaujas sistēmā?

3) a) Vai atļaujas pagarināšana pašreizējam atļaujas īpašniekam tiesību aktā paredzētās vienas atļaujas sistēmas ietvaros, nedodot iespējamiem interesentiem iespēju konkurēt par šo atļauju, ir piemērots un samērīgs līdzeklis, lai īstenotu primāros vispārējo interešu apsvērumus, kurus Tiesa ir izvirzījusi kā pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojuma pamatojumu azartspēlēs? Ja tas tā ir, ar kādiem nosacījumiem?

- 3) b) Vai, atbildot uz trešā jautājuma a) punktu, ir nozīme tam, vai atbilde uz otro jautājumu ir apstiprinoša vai noliedzīga?"

49. pantu¹¹. Dalībvalsts tiesību akti, kas ierobežo iespēju piedāvāt spēles uz naudu šīs valsts teritorijā, tātad var būt brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums, kas aizliegts ar šīm tiesību normām¹². Turklāt šobrīd attiecībā uz spēlēm uz naudu Kopienas limeni nepastāv tiesiskais regulējums, ne arī tiesību aktu saskaņošana.

III — Analīze

47. Pirms izvērtēt šajās lietās uzdotos dažādos jautājumus, šķiet nepieciešams apskatīt sekojošus apsvērumus saistībā ar pieņēmumiem, uz kuriem ir balstīti Nīderlandes tiesu uzdotie prejudiciālie jautājumi.

48. Pirmkārt, no EKL 49. panta noteikumiem izriet, ka ir nepieciešams pārbaudīt Nīderlandes tiesisko regulējumu.

49. Vispirms, EKL 2. panta¹⁰ nozīmē spēles uz naudu ir saimnieciskā darbība un tās ir uzskatāmas par pakalpojumu sniegšanu. Saimnieciskās darbības subjekti, kas tās piedāvā, tādējādi var atsaukties uz EKL 43. un

50. Turklāt no divu aplūkoto lietu faktiskās situācijas skaidri izriet, ka *Betfair* lietā C-203/08, kā arī *Ladbroke's* lietā C-258/08, nebūdamas Nīderlandē dibinātas sabiedrības, vēlas piedāvāt spēles uz naudu Nīderlandes rezidentiem no Apvienotās Karalistes ar interneta vai telefona starpniecību. Tātad šīs sabiedrības var atsaukties tikai uz EKL noteikumiem attiecībā uz pakalpojumu sniegšanas brīvību.

51. Otrkārt, iesniedzējtiesām ir arī pamats atzīt, ka to valsts tiesiskais regulējums, attiecībā uz to, ka tas paredz tiesības piedāvāt spēles uz naudu personām, kas dzīvo Nīderlandes teritorijā, tikai vienam saimnieciskās darbības subjektam, kas ir ekskluzīvo tiesību īpašnieks, ir uzskatāms par saderīgu ar Kopienas tiesībām.

10 — 2003. gada 11. septembra spriedums lietā C-6/01 *Anomar* u.c. (*Recueil*, I-8621. lpp., 46. un 47. punkts).

11 — Šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Gambelli* u.c., 59. punkts.

12 — Turpat.

52. Tātad vispirms ir skaidri redzams, ka Nīderlandes tiesiskais regulējums, kura mērķis un sekas ir kavēt tādiem pakalpojumu sniedzējiem kā Apvienotajā Karalistē dibinātajām sabiedrībām *Betfair* un *Ladbrokes* piedāvāt spēles uz naudu Nīderlandes rezidentiem, attiecīgi aizliedzot iepriekš minētajām personām pieeju spēlēm uz naudu, ierobežo pakalpojumu sniegšanas brīvību EKL 49. panta nozīmē.

53. Turklāt arī no pastāvīgās judikatūras izriet, ka dalībvalstis var ierobežot spēļu uz naudu rīkošanu un piedāvāšanu savā teritorijā nolūkā aizsargāt patērētājus no pārmērīgiem izdevumiem saistībā ar minētajām spēlēm, kā arī aizsargāt sabiedrisko kārtību no krāpšanas riska, ko izraisa no spēlēm uz naudu iegūtās nozīmīgās naudas summas¹³.

54. Tomēr ir nepieciešams, lai dalībvalsts tiesību akti, kas pieņemti ar šādu mērķi, ir saskaņā ar Kopienas tiesībām, ka tie ir piemērojami nediskriminējošā veidā, ka tie ir piemēroti izvirzītā mērķa sasniegšanai un, visbeidzot, ka tie ir samērīgi, proti, nepārsniedz to, kas nepieciešams šī mērķa sasniegšanai¹⁴.

55. Šo nosacījumu ievērošanas kontroles ietvaros Tiesa ir atzinusi, ka dalībvalsts ir tiesīga piešķirt tiesības piedāvāt spēles uz naudu tikai vienam uzņēmējam¹⁵. Saskaņā ar Tiesas viedokli ekskluzīvo tiesību piešķiršana tikai vienam uzņēmējam, ja šis uzņēmējs veic savu saimniecisko darbību valsts kontrolē un saskaņā ar tās mērķiem, veicina vēlmes spēlēt apvaldišanu un minēto spēļu piedāvājuma apgrozības kontroli, lai novērstu šāda piedāvājuma krāpniecisko un noziedzīgo mērķi un lai izmantotu no tām iegūtās ieņēmumus sabiedriskā labuma nolūkos¹⁶.

56. Izvēle pielietot ekskluzīvo tiesību sistēmu, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam, nevis vairākiem uzņēmējiem, kuru darbības ir stingri ierobežotas, ir atkarīga no dalībvalstu rīcības brīvības¹⁷. Šajā sakarā fakts, ka kāda dalībvalsts ir izvēlējusies tādu aizsardzības sistēmu, kas atšķiras no tās, ko pieņēmusi kāda cita dalībvalsts, nevar ietekmēt novērtējumu par šajā jomā veikto pasākumu nepieciešamību un samērīgumu. Šie aspekti ir jāvērtē tikai atkarībā no mērķiem, kurus izvirzījušas attiecīgās dalībvalsts kompetentās iestādes, un no aizsardzības līmeņa, kuru tās paredzējušas ieviest¹⁸.

13 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Placanica* u.c., 46. punkts un minētā judikatūra.

14 — 2006. gada 26. oktobra spriedums lietā C-65/05 Komisija/Grieķija (Krājums, I-10341. lpp., 49. punkts).

15 — 1999. gada 21. septembra spriedums lietā C-124/97 *Läärä* u.c. (*Recueil*, I-6067. lpp., 37. punkts). Skat. arī 1999. gada 21. oktobra spriedumu lietā C-67/98 *Zenatti* (*Recueil*, I-7289. lpp., 35. punkts) un iepriekš minēto spriedumu lietā *Anomar* u.c., 74. punkts.

16 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Läärä* u.c., 37. punkts.

17 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Läärä* u.c., 35. un 39. punkts; *Zenatti*, 33. punkts, un *Anomar* u.c., 87. punkts.

18 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Läärä* u.c., 36. punkts, un *Zenatti*, 34. punkts.

57. Šī judikatūra, manuprāt, ir atbalstāma. Kā iesniedzējtiesa to precīzi norāda lietā C-203/08, atļaujas piešķiršana tikai vienam pakalpojumu sniedzējam, pirmkārt, atvieglo tā kontroli, kā arī ar minēto atļauju saistīto noteikumu ievērošanas pārbaudi, otrkārt, novērš konkurences rašanos starp tās pašas kategorijas spēļu atļaujas īpašniekiem, kas izraisītu pārmērīgu piedāvājumu un minēto spēļu reklamēšanu.

58. Dalībvalstu tiesības izvēlēties ekskluzīvo tiesību sistēmu, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta tikai vienam uzņēmējam, manuprāt, arī ir atbalstāmas, jo konkurence pati par sevi Kopienas tiesību sistēmā nav mērķis. Šeit ir runa par līdzekli, ar kura palīdzību var tikt sasniegti Eiropas Kopienas izvirzītie mērķi, kas paredzēti EKL 2. pantā. Brīva konkurence veicina saimnieciskās darbības, kā arī nodarbinātības harmonisku attīstību, attiecīgi uzlabojot Eiropas Savienības pilsoņu dzīves kvalitāti, jo, ņemot vērā, ka tā ir godīga, tā nodrošina tehnoloģiju attīstību un uzlabo pakalpojumu un preču kvalitāti, garantējot cenu krišanos. No tās tāpat patērētāji gūst labumu, jo tie iegūst labākas kvalitātes preces un pakalpojumus par zemākām cenām.

59. Tomēr šīs priekšrocības nav sastopamas attiecībā uz spēlēm uz naudu. Patiesībā šīs spēles var pastāvēt un turpināties tikai tad, ja liela daļa spēlētāju zaudē vairāk nekā iegūst.

Pats šādas darbības princips, kuras interese gūt peļņu, ir balstīta uz pievilcīgo sapni, kas vilina ar ilūziju par iespēju iedzīvoties, izraisot to personu, kas nododas minētajām darbībām, grimšanu nabadzībā. Konkurences radīšana starp pakalpojumu sniedzējiem, kas piedāvā tās pašas kategorijas spēles, kuras nepāšaubāmi sekmētu, ka patērētājiem tiek piedāvātas arvien atraktīvākas spēles, lai no tām gūtu lielākus ienākumus, radītu risku veicināt ģimenes izdot vairāk līdzekļu, nekā tos, kas paredzēti izklaidēm, un citkārt pat izraisot acīmredzamu atkarību no spēlēm. Var pat apgalvot, ka tīri ekonomiska loģika rada šādu attieksmi. Tātad var secināt, ka šī situācija ir tālu no EKL 2. pantā minētajiem mērķiem.

60. Tiesas interpretācijai saistībā ar aprites brīvību apjomu attiecībā uz spēlēm uz naudu nevajadzētu veicināt dalībvalstis atvērt tirgu šajā jomā, jo tas nav saistīts ar progresu un attīstību, bet gan ļaut tām uzņemties un izvērtēt savu atbildību.

61. Šāda apgalvojuma mērķis nav apšaubīt judikatūru, saskaņā ar kuru spēļu uz naudu organizēšana un rīkošana ir uzskatāma par saimniecisko darbību, ne arī saimnieciskās darbības subjektu tiesības, kuri tās izmanto, lai varētu baudīt aprites brīvības. Šī judikatūra

ir nepieciešama, lai varētu kontrolēt dalībvalstu īstenotās kompetences šajā un citās tām rezervētajās jomās saderīgumu ar to saistībām Kopienas līmenī.

piešķirta vienam uzņēmējam un kad šāda atļauja tiek pagarināta (otrais jautājums un trešā jautājuma a) un b) punkts lietā C-203/08).

62. Es tikai vēlos piebilst, ka, ņemot vērā spēļu uz naudu īpašo raksturu, dalībvalstij varētu pieprasīt pakļaut kādu no spēlēm brīvai konkurencei tikai tādā gadījumā, ja šī dalībvalsts ir izvēlējusies attiecīgo spēli padarīt par normālu un parastu saimniecisko darbību, kuras primārais mērķis ir gūt pēc iespējas lielāku peļņu.

A — Par tādu valsts tiesību aktu, kas vērsti uz patērētāja aizsardzību un krāpšanas apkarošanu, ja šie tiesību akti atļauj ieviest jaunas spēles un tās reklamēt, saskaņotību (lieta C-258/08)

63. Šajās lietās uzdotie prejudiciālie jautājumi atklāj četras diskusijas, kuras es apskatīšu pakāpeniski. Tie attiecas, pirmkārt, uz valsts tiesību aktu, kas vērsti uz patērētāja aizsardzību no spēļu atkarības un krāpšanas apkarošanu, kamēr atļaujas īpašniekam ir atļauts ieviest jaunas spēles un reklamēt tās, saskaņotību (pirmais jautājums lietā C-258/08), otrkārt, uz samērīguma kontroles pilnvarām, kas valsts tiesai jāīsteno, veicot valsts tiesību aktu atbilstības Kopienas tiesībām izvērtēšanu (otrā jautājuma a) un b) punkts, lietā C-258/08), treškārt, uz savstarpējās atzišanas principa piemērošanu saistībā ar spēļu piedāvāšanu ar interneta starpniecību (pirmais jautājums lietā C-203/08 un trešais jautājums lietā C-258/08) un, ceturtkārt, uz vienlīdzīgas attieksmes principa un pārskatāmības piemākuma piemērošanu gadījumā, kad atļauja tiek

64. Uzdotot pirmo prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, ar ko ierobežo spēļu uz naudu piedāvāšanu nolūkā ierobežot spēļu atkarību un apkarot krāpšanu un ar ko šādā veidā minētais mērķis tiek arī sasniegts, var tikt uzskatīts par tādu, ar ko šis mērķis tiek sasniegts saskaņotā un sistemātiskā veidā, ja ekskluzīvo tiesību īpašniekam vai īpašniekiem ir atļauts savu piedāvājumu padarīt atraktīvāku ar jaunu spēļu ieviešanu un reklāmas palīdzību.

65. Šis jautājums ir uzdots saistībā ar Tiesas pieņemto nostāju iepriekš minētajos spriedumos lietā *Gambelli* u.c. un apvienotajās lietās *Placanica* u.c. Iepriekš minētajā spriedumā lietā *Gambelli* u.c. Tiesa atzina, ka tādi

dalibvalsts tiesību akti, ar ko ierobežo sporta derību organizēšanu un rīkošanu nolūkā aizsargāt patērētājus pret pārmērīgu pamudinājumu spēlēt, lai gan patiesībā šīs dalibvalsts iestādes veicina un pamudina patērētājus piedalīties šajās spēlēs, lai valsts kase no tā gūtu peļņu, nesasniedz šo mērķi saskaņotā un sistemātiskā veidā un līdz ar to ir pretrunā Kopienas tiesībām¹⁹.

66. Iepriekš minētajā spriedumā apvienotajās lietās *Placanica* u.c. Tiesa noteica, ka, ja dalibvalsts tiesiskā regulējuma attiecībā uz spēlēm uz naudu mērķis ir šīs darbības kontrolēt, lai novērstu šo darbību izmantošanu noziedzīgiem nolūkiem, atļauju saņēmēšajiem uzņēmējiem ir jābūt uzticamai, bet vienlaikus arī izdevīgai alternatīvai aizliegtajām darbībām, kas nozīmē plašu spēļu piedāvājumu, noteikta apjoma reklāmu un jaunu izplatīšanas tehnoloģiju izmantošanu²⁰.

67. Iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kas šiem abiem spriedumiem ir kopīgs saistībā ar attiecīgās valsts tiesisko regulējumu, jo tā mērķis, kā minēts, ir aizsargāt patērētājus no pārmērīgas pamudināšanas spēlēt un krāpšanas apkarošana.

68. Manuprāt, valsts tiesas vērtējums, kas redzams iesniedzējtiesas lēmumā un kas ietverts arī apskatītajā prejudiciālajā jautājumā, saskaņā ar kuru ar minētajiem tiesību aktiem šie divi mērķi tiek sasniegti, ļauj skaidri atbildēt uz minēto jautājumu apstiprinoši. Manai nostājai pamatojums ir šāds.

69. Kā jau es iepriekš teicu, dalibvalsts tiesiskā regulējuma, ar ko ierobežo aprites brīvību, saderība ar Kopienas tiesībām ir atkarīga no tā, vai šāds valsts tiesiskais regulējums ir piemērots izvirzītā mērķa sasniegšanai. Saskaņā ar judikatūru tam ir nepieciešams, lai izvirzītais mērķis tiktu sasniegts saskaņotā un sistemātiskā veidā²¹.

70. Šī prasība ir loģiska. Aprites brīvību ierobežojošs pasākums, kas uz tam paredzēto mērķi netiek virzīts saskaņotā un sistemātiskā veidā, šī iemesla dēļ nav piemērots mērķa sasniegšanai. Tātad mērķis, kas izvirzīts nolūkā atbalstīt šo tiesisko regulējumu, neatbilsto Kopienas tiesībās paredzēto pamatbrīvības ierobežošanu, jo šis mērķis katrā ziņā nevar tikt sasniegts. Citiem vārdiem sakot, izvirzītais pamatojums šādā situācijā ir tikai aizbildināšanās.

19 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Gambelli* u.c., 69. punkts.

20 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Placanica* u.c., 55. punkts.

21 — Šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Gambelli* u.c., 67. punkts.

71. Tiesa nesen ir nospriedusi, ka tādi dalībvalsts tiesību akti, kas aizliedz pārraidīt medicīnisku un ķirurģisku procedūru, kuras tiek veiktas privātās veselības aprūpes iestādēs, reklāmu valsts televīzijas kanālos, lai arī šādu reklāmu, ja tiek izpildīti zināmi nosacījumi, ir atļauts pārraidīt vietējos televīzijas kanālos, ir nekONSEKVENTI²². Tas pats attiecas arī uz dalībvalsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru zobārstniecības poliklīnikas atvēršana bija pakļauta nosacījumam par atļaujas saņemšanu saistībā ar šādu pakalpojumu nepieciešamību, ka tajā pašā laikā vairākas ārstu prakses, kas sniedz šādus pašus pakalpojumus, nebija pakļautas šādam nosacījumam²³.

72. Iepriekš minētais spriedums lietā *Gambelli* u.c. precīzi iederas šīs judikatūras kontekstā, pat ja Tiesas atklātā nekONSEKVENCE šajā lietā neattiecas uz pašu tiesību aktu saturu, bet gan uz konkrēto veidu, kādā tos piemēro valsts iestādes. No šī sprieduma izriet, ka dalībvalsts nevar likumīgi ieviest tādu ierobežojošu tiesisko regulējumu attiecībā uz spēlēm uz naudu tikai ar mērķi aizsargāt patērētājus no pārmērīgu izdevumu riska, ja realitātē tās īstenotā politika ievērojami pamudina šos pašus patērētājus piedalīties šajās spēlēs.

73. Visos šajos atšķirīgajos gadījumos minētie valsts tiesību akti tātad nav piemēroti

izvirzītā mērķa sasniegšanai vai nu tādēļ, ka jau to pašā būtībā ir redzams trūkums, vai arī to konkrētā piemērošana ir pretēja šim mērķim.

74. Situācija ir savādāka šajās lietās. Patiesībā, pretēji iepriekš minētā sprieduma lietā *Gambelli* u.c. aprakstītajai situācijai, Nīderlandes likuma mērķis nav tikai pasargāt patērētājus no spēļu atkarības, bet tā mērķis ir arī apkarot krāpšanu. Saskaņā ar judikatūru šī tiesiskā regulējuma piemērotība šo divu mērķu sasniegšanai ir jāizvērtē, apskatot šos abus mērķus kopā²⁴.

75. No tā izriet, ka izvērtējot Nīderlandes likuma saderību ar Kopienas tiesībām, ekskluzīvo tiesību attiecībā uz spēlēm uz naudu īpašnieku darbības nav jāvērtē tikai, ņemot vērā mērķi aizsargāt patērētājus no spēļu atkarības, bet arī mērķi apkarot krāpšanu.

76. Iepriekš minētajā spriedumā apvienotajās lietās *Placanica* u.c. Tiesa ir atzinusi, ka arī pēdējam minētajam mērķim varētu būt nepieciešams, lai uzņēmēji, kuri saņemusi atļauju, sniegtu plašu spēļu piedāvājumu,

22 — 2008. gada 17. jūlija spriedums lietā C-500/06 *Corporación Dermoestética* (Krājums, I-5785. lpp., 40. punkts).

23 — 2009. gada 10. marta spriedums lietā C-169/07 *Hartlauer* (Krājums, I-1721. lpp., 63. punkts).

24 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Läärä* u.c., 33. punkts, kā arī spriedums lietā *Zenatti*, 31. punkts.

noteikta apjoma reklāmu un piedāvātu jaunas spēles nolūkā radīt atraktīvu alternatīvu nelegālajām un aizliegtajām spēlēm. Šī nostāja ir atbalstāma. Spēlētāju novirzīšana legālā vidē nozīmētu, ka šai videi jābūt pietiekami atraktīvai, lai apmierinātu lielāka skaita patērētāju vēlmi spēlēt, nolūkā novērst, ka šie patērētāji pievēršas nelegālai videi, veicinot tās attīstību.

77. Tādēļ fakts, ka ekskluzīvo tiesību īpašniekiem attiecībā uz spēlēm uz naudu Nīderlandē ir atļauts padarīt savu piedāvājumu atraktīvu, radot jaunas spēles un tās reklamējot, pats par sevi nav uzskatāms par nesaskanīgu ar Nīderlandes tiesiskā regulējuma izvirzītajiem mērķiem, skatot šos abus mērķus kopā, jo šāda attieksme nepārprotami sekmē krāpšanas apkarošanu.

78. Turpretim, tā kā ar Nīderlandes tiesisko regulējumu ir paredzēts aizsargāt patērētājus no spēļu atkarības, jaunu spēļu radīšanai un reklamēšanai jābūt pakļautai ciešai dalībvalsts kontrolei un ierobežotai, lai šo mērķi sasniegtu. Šo divu Nīderlandes tiesiskā regulējuma mērķu sasniegšanai ir nepieciešams, lai ekskluzīvo tiesību īpašnieku piedāvājums un atļauto spēļu reklamēšana ir pietiekams apstāklis, kas aicinātu patērētājus palikt legālā vidē, tomēr neradot aicinājumu nodoties pārmērīgai spēlēšanai, kas radītu situāciju, ka

patērētāji vai vismaz sensiblākie no tiem izklaidēm iztērē vairāk līdzekļu nekā paredzēts.

79. Ir skaidri redzams, ka līdzsvara punkts starp šiem abiem mērķiem ir grūti atrodams. Tam nepieciešama sarežģīta paredzamo risku un attiecīgās dalībvalsts piedāvāto spēļu izraisīto sekas, kā arī minēto spēļu reklāmas analīze. Šī iemesla dēļ, novērtējot, vai tādos dalībvalsts tiesību aktos kā Nīderlandes likums ir ievērots šis līdzsvara punkts un attiecīgi tos var uzskatīt par tādiem, ar ko minētie mērķi tiek sasniegti saskaņotā un sistemātiskā veidā, ir jāievēro šādi principi.

80. Pirmkārt, kā to norāda iesniedzējtiesa, ņemot vērā šādai analīzei raksturīgās būtiskās grūtības, dalībvalstīm ir jāpiešķir plaša rīcības brīvība. Šāda nostāja, starp citu, izriet no judikatūras saistībā ar spēlēm uz naudu, saskaņā ar kuru dalībvalstīm jāpiešķir pietiekami plaša rīcības brīvība, lai noteiktu prasības, kas saistītas ar spēlētāju aizsardzību un — plašākā nozīmē, ņemot vērā katras dalībvalsts sociāli kulturālās īpatnības, — ar sabiedriskās kārtības aizsardzību²⁵.

25 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Gambelli u.c.*, 63. punkts.

81. Otrkārt, attiecīgā tiesiskā regulējuma piemērotības mērķu sasniegšanai novērtējums jāatstāj valsts tiesu ziņā, kuras atrodas izdevīgākā situācijā, lai korekti novērtētu minēto tiesību aktu piemērošanas apstākļus un to faktiskās sekas²⁶.

82. No iepriekš minētā izriet, ka attiecīgie tiesību akti jāatzīst par tādiem, ar kuriem ir iespējams sasniegt tiem izvirzītos mērķus, ja valsts tiesa, kā tas ir šajā lietā, norāda, ka ar šiem tiesību aktiem efektīvi tiek veicināta minēto mērķu sasniegšana. Šāds tiesas novērtējums norāda, ka tā ir secinājusi, ka spēļu piedāvājums un atļautā reklāma nerada tādu patērētāju pamudināšanu spēlēt, kas būtu uzskatāma par pārmērīgu un kas patiesībā izraisītu nokļūšanu parādos un radītu atkarību.

83. Komisija savos rakstiskajos apsvērumos pilnībā nepiekrīt šim viedoklim. It īpaši tā apšauba iespēju pamatot attiecīgo Nīderlandes tiesisko regulējumu ar mērķi, kas saistīts ar krāpšanas apkarošanu. Tā atgādina judikatūru, kas attiecas uz pierādīšanas pienākumu, kurš jāpilda dalībvalstij, kuras tiesiskais

regulējums ierobežo aprites brīvību²⁷. Tā ir apgalvojusi, ka šī judikatūra ir attiecināma arī uz jomu, kas ietver spēles uz naudu, kā tas izriet arī no sprieduma lietā *Lindman*²⁸.

84. Komisija norādīja, ka lēmums par prejudiciālā jautājuma uzdošanu neietver nevienu faktu, kas ļautu secināt, ka nelegālās azartspēles rada nopietnas problēmas Nīderlandē. Tā atgādināja, ka iepriekš minētajās apvienotajās lietās, kurā pasludināts spriedums *Placanica* u.c., Itālijas valdība bija citējusi faktiskus datus, kas pierāda, ka Itālijā darbības, kas saistītas ar spēlēm un nelegālam derībām, radījušas milzīgas problēmas.

85. Es neatbalstu Komisijas šaubas saistībā ar to, vai Nīderlandes valdība var pamatot savu tiesisko regulējumu ar krāpšanas apkarošanu.

86. Bez šaubām, saskaņā ar judikatūru dalībvalsts, kuras tiesību akti ierobežo aprites brīvību, pienākums ir pierādīt šī ierobežojuma nepieciešamību un samērīgumu. Tomēr šāda

26 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Zenatti*, 37. punkts, un spriedums lietā *Gambelli* u.c., 66. punkts.

27 — Komisija min 2005. gada 7. jūlija spriedumu lietā C-147/03 Komisija/Austrija (Krājums, I-5969. lpp.), saskaņā ar kuru "valsts iestādēm, kas atsaucas uz atkāpi no personu brīvas pārvietošanās pamatprincipa, katrā atsevišķā gadījumā jāpierāda, ka viņu tiesiskais regulējums ir nepieciešams un samērīgs tā mērķa sasniegšanai, uz kuru tas ir vērst. Attaisnojošajiem iemesliem, uz ko dalībvalsts var atsaukties, jābūt pievienotai šīs valsts pieņemtā ierobežojošā pasākuma piemērotības un samērīguma analīzei, kā arī precīzai informācijai, kas var pamatot tās argumentāciju" (63. punkts).

28 — 2003. gada 13. novembra spriedums lietā C-42/02 (*Recueil*, I-13519. lpp.).

pienākuma piemērojamība jānovērtē, ņemot vērā tās intereses, kuras paredzēts aizsargāt ar attiecīgajiem tiesību aktiem.

par sporta sacensībām³² un kazino spēles³³ ir tikušas uzskatītas par spēlēm, kas var radīt lielu likumpārkāpumu un krāpšanas risku, jo, tās spēlējot, var iegūt lielas summas.

87. Ja runa ir par cilvēka veselības aizsardzību, tad dalībvalstij ir atļauts pieņemt apriņķa brīvību ierobežojošus tiesību aktus, negaidot, kad šo risku pastāvēšana tiktu pilnībā pierādīta²⁹. Pietiek ar to, ja potenciāli pastāv šāds risks veselībai. Manuprāt, šāda interpretācijai būtu piemērojama arī attiecībā uz sabiedrības aizsardzību pret risku saistībā ar nopietnām problēmām sabiedriskajā kārtībā.

88. Saistībā ar spēlēm uz naudu dalībvalstij ir tiesības izvērtēt, vai tās iedzīvotājiem ir tieksme uz šīm spēlēm, kas gadījumā, ja tā netiek apmierināta legālā vidē, novirzīsies nelegālā vidē. Turklāt nozīmīgās summas, kas tiek iekasētas no šīm darbībām, var izraisīt pamatotas bažas, ka attīstīsies nelegālās darbības, kas radīs nopietnas sabiedriskās kārtības problēmas.

89. Šajā sakarā Tiesa ir atzinusi, ka izlozes, ko rīko plašā mērogā³⁰, spēļu automāti³¹, derības

90. Dalībvalstij ir arī tiesības uzskatīt, ka modernie saziņas līdzekļi, it īpaši internets, palielina kādas iedzīvotāju daļas tieksmi uz spēlēm uz naudu un riskus, ko izraisa fakts, ka šīs aktivitātes netiek novirzītas kontrolētā vidē. Šāda saziņas līdzekļu sistēma atļauj jebkurai personai, kurai ir pieeja pie tās, piekļūt nozīmīgam spēļu skaitam internetā. Šīs problēmas potenciāli bīstamo raksturu Tiesa ir skaidri atzinusi iepriekš minētajā spriedumā lietā *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Baw International*, kurā tā noteica, ka, ja nav tieša kontakta patērētāja un pakalpojumu sniedzēja starpā, internetā piedāvātās azartspēles ietver dažāda rakstura un mēroga riskus saistībā ar iespējamu pakalpojumu sniedzēju izdarītu patērētāju krāpšanu salīdzinājumā ar šo spēļu tradicionālo tirgu³⁴.

91. Turklāt tika jau norādīts, ka dalībvalstīm piemīt pietiekami plaša rīcības brīvība, lai noteiktu vajadzības, kas saistītas ar spēlētāju aizsardzību, kā arī sabiedriskās kārtības aizsardzību, ņemot vērā katras dalībvalsts sociāli kulturālās īpatnības.

29 — 2009. gada 19. maija spriedums lietā C-531/06 Komisija/Itālija (Krājums, I-4103. lpp., 54. punkts) un spriedums apvienotajās lietās C-171/07 un C-172/07 *Apothekerkammer des Saarlandes* u.c. (Krājums, I-4171. lpp., 30. punkts).

30 — 1994. gada 24. marta spriedums lietā C-275/92 *Schindler (Recueil, I-1039. lpp.)*

31 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Läärä* u.c.

32 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Zenatti*.

33 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Anomar* u.c.

34 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Baw International*, 70. punkts.

92. Ņemot vērā šajā judikatūrā minētos apsvērumus, aprites pamatbrīvību aizsardzība, manuprāt, neattieks to, ka dalībvalstīm tiek noteikts gaidīt, kamēr to teritorijās izveidojas reāli nelegālo azartspēļu tīkli, lai tās varētu veikt pasākumus nolūkā pārtraukt šīs darbības un cīnīties pret šādu praksi. Dalībvalstij ir tiesības ar spēlēm saistīto krāpšanas risku izvirzīt par pamatu tiesību aktiem, ar ko ierobežo šādas aktivitātes bez pienākuma pierādīt, ka šāda krāpšana jau ir faktiski notikusi tās teritorijā.

93. Citiem vārdiem sakot, dalībvalstij ir pamats pieņemt preventīva rakstura ierobežojošus pasākumus, kas vērsti uz krāpšanas apkarošanu spēļu uz naudu jomā.

94. Ņemot vērā šos apstākļus, es aicinu Tiesu atbildēt, ka tādi dalībvalsts tiesību akti, ar kuriem ierobežo spēļu uz naudu piedāvāšanu nolūkā ierobežot spēļu atkarību un apkarot krāpšanu, saskaņā ar kuriem ekskluzīvo tiesību īpašniekam vai īpašniekiem ir atļauts savu piedāvājumu padarīt atraktīvāku, ieviešot jaunas spēles un reklamējot tās, ir uzskatāmi par tādiem, ar ko šie mērķi tiek sasniegti saskaņotā un sistemātiskā veidā, ja saskaņā ar valsts tiesas vērtējumu ar šiem tiesību aktiem, ņemot vērā to saturu un piemērošanas veidu, tiek efektīvi veicināta abu paredzēto mērķu sasniegšana.

B — *Par valsts tiesību aktu atbilstības kontroles apjomu (lieta C-258/08)*

95. Iepriekš minētajā spriedumā lietā *Gambelli* u.c. 75. punktā Tiesa noteica, ka iesniedzējtiesai ir pienākums pārbaudīt, vai ar attiecīgajiem tiesību aktiem, ņemot vērā konkrētos piemērošanas noteikumus, patiešām tiek sasniegti mērķi, kuri ir šo tiesību aktu pamatā, un vai ar šiem tiesību aktiem radītie ierobežojumi nav nesamērīgi, ņemot vērā šos mērķus. *Hoge Raad der Nederlanden* apšauba šī pienākuma piemērojamību.

96. Iesniedzējtiesa ar otrā jautājuma a) punktu vēlas noskaidrot, vai valsts tiesai pēc tam, kad tā konstatējusi, ka tās tiesību akti ir saderīgi ar EKL 49. pantu, vēlreiz katrā konkrētā piemērošanas gadījumā būtu jāpārbauda, vai pasākums, kas vērsts uz minēto tiesību aktu ievērošanas nodrošināšanu, kā, piemēram, rīkojums kādam saimnieciskās darbības subjektam šajā valstī dzīvojošajiem rezidentiem liegt piekļūt viņa interneta vietnei, kurā tiek piedāvātas spēles uz naudu, ir piemērots šajos tiesību aktos izvirzītā mērķa sasniegšanai un vai tas ir samērīgs.

97. Tā papildus ar sava otrā jautājuma b) punktu vaicā, vai, atbildot uz šo jautājumu, izšķiroša nozīme ir tam, vai attiecīgo pasākumu civilprocesa ietvaros pieprasa saimnieciskās darbības subjekts, kurš ir saņēmis ekskluzīvās tiesības izplatīt spēles uz naudu, vai valsts iestāde.

98. Šiem jautājumiem par pamatu ir *Ladbrokes* apelācijas sūdzības ietvaros izvirzītā argumentācija, kas tika iesniegta iesniedzējtiesai lietā C-258/08 un saskaņā ar kuru nosacījums, kas minēts iepriekš minētajā spriedumā lietā *Gambelli* u.c. 75. punktā, būtu *in concreto* jāizvērtē tiesai, kas izskata lietu pēc būtības, saistībā ar *De Lotto* pieprasīto rīkojumu. Saskaņā ar *Ladbrokes* viedokli valsts tiesai šī novērtējuma ietvaros bija jāņem vērā arī fakts, ka šī sabiedrība bija saņēmusi atļauju piedāvāt spēles uz naudu ar interneta starpniecību Apvienotajā Karalistē.

99. Manuprāt, tiesai, kas izskata lietu pēc būtības, kurā vērsās *De Lotto*, nebija pienākuma pārbaudīt un pierādīt, ka tāds vienkāršs izpildes pasākums kā *Ladbrokes* pieprasītais rīkojums nebija piemērots Nīderlandes tiesību aktos izvirzīto mērķu sasniegšanai, kā arī nebija samērīgs. Es arī uzskatu, ka šī atbilde nav atkarīga no apstākļa, ka šis rīkojums tika pieprasīts un izdots strīda starp privātpersonām ietvaros un nevis pēc valsts iestāžu pieprasījuma.

100. Mani secinājumi ir balstīti uz samērīguma principa ievērošanas kontroles, kas ir valsts tiesas pienākums, apjomu, kā tas izriet no judikatūras un it īpaši no iepriekš minētā sprieduma lietā *Gambelli* u.c. 75. punkta, kā arī uz rīkojuma, kas vērstas pret *Ladbrokes*, saturu un sekām.

101. Saskaņā ar judikatūru, ja dalībvalsts savas kompetences īstenošanas ietvaros ierobežo aprītes brīvību nolūkā aizsargāt kādas no Līgumā paredzētajām interesēm vai interesēm, ko judikatūra atzinusi par leģitīmām, tai jāpierāda, ka šāds ierobežojums, ko tā uzlikusi, ir piemērots šīs leģitīmās intereses aizsardzībai un ka tas ir samērīgs ar šo mērķi.

102. Piemērotības nosacījums izvirza šīs dalībvalsts tiesības atsaukties uz leģitīmo interesi, kuru tā izvirzījusi kā pamatu ierobežojumam. Samērīguma principa mērķis šī jēdziena šaurā izpratnē ir attiecināt šo ierobežojumu uz to, kas nepieciešams šīs intereses aizsardzībai. Šie divi nosacījumi ir acīmredzami, jo dalībvalstīm jāīsteno to kompetence, ņemot vērā saistības, ko tās uzņēmušas Līguma ietvaros, it īpaši saistībā ar attiecīgo pamatbrīvību.

103. Tātad šajā mana novērtējuma stadijā var secināt, ka aprītes brīvības ierobežojuma piemērošanai dalībvalstij tās kompetences ietvaros ir jāievēro divi iepriekšminētie nosacījumi, proti, Kopienų samērīguma princips

tā plašā nozīmē³⁵. Ja šāda ierobežojuma nav, šādu principu piemērot nav pamata un dalībvalsts rīcība ir kontrolējama tikai, ņemot vērā tās valsts tiesību vispārējos principus³⁶.

ar Kopienų tiesībām, ja, ievērojot likumdevēja piedāvāto redakciju, tie ir diskriminējoši vai nepiemēroti izvirzīto mērķu sasniegšanai, vai turklāt arī nesamērīgi.

104. Turklāt judikatūrā ir precizēts valsts tiesai veicamās samērīguma kontroles apjoms. Pirmkārt, tai atsevišķi ir jāpārbauda katrs tās valsts tiesību aktā paredzētais ierobežojums³⁷. Tādējādi attiecībā uz Itālijas tiesību aktiem, par kuriem runa bija iepriekš minētajā spriedumā apvienotajās lietās *Placanica* u.c., šī pienākuma dēļ valsts tiesai bija pakāpeniski jānovērtē saimnieciskās darbības subjektu pienākuma pieprasīt koncesiju atļaujošo vai neaļaujošo raksturu, koncesiju iegūšanas veida un it īpaši tādu sabiedrību izslēgšanas, kuru individuālie akcionāri nav jebkurā laikā identificējami, pienākuma iegūt administratīvo atļauju, un, visbeidzot, kriminālsodu piemērošanas nolūkā cīnīties pret šo tiesību aktu pārkāpšanu atļaujošo vai neaļaujošo raksturu.

106. Tomēr ar šo teorētisko izpēti vien nepietiek. Otrkārt, valsts tiesai ir arī jānovērtē konkrētie apstākļi, kādos tās valsts tiesību akti tiek piemēroti. Tai ir arī pienākums pārbaudīt, vai attiecīgie tiesību akti, kurus piemēro kompetentās iestādes un attiecīgā gadījumā arī saimnieciskās darbības subjekti, tiek piemēroti nediskriminējošā veidā, atbilstoši to mērķiem un samērīgi³⁸.

105. Otrkārt, valsts tiesai ir jāveic divkārtša pārbaude. Pirmkārt, tai jāpārbauda savas valsts tiesību aktu saturs, ņemot vērā to redakciju. Tādus tiesību aktus, ar kuriem ierobežots aprites brīvību, nevar uzskatīt par saderīgiem

107. Šī attiecīgo tiesību aktu piemērošanas kontrole loģiski ir nepieciešama, lai aprites brīvības ierobežojumu varētu patiesi attaisnot ar leģitīmās intereses, kas izvirzīta par pamatu šim ierobežojumam, aizsardzību. Tāpat arī saskaņā ar iepriekš minētā sprieduma lietā *Gambelli* u.c. 69. punktu, ja dalībvalsts iestādes faktiski pamudina un iedrošina patērētājus piedalīties spēlēs uz naudu nolūkā gūt peļņu valsts kasē, šī valsts nevar attaisnot tās tiesību aktos paredzētos ierobežojumus, pamatojoties uz sabiedriskās kārtības aizsardzību, kas atkarīga no spēļu iespējas samazināšanas.

35 — Šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Placanica* u.c., 49. punkts.

36 — Šajā ziņā skat. 2005. gada 14. aprīļa spriedumu lietā C-6/03 *Deponiezwerveverband Eiterköpfe* (Krājums, I-2753. lpp., 63. punkts).

37 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Placanica* u.c., 49. punkts.

38 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Zenatti*, 37. punkts, un spriedums lietā *Gambelli* u.c., 75. punkts.

108. Pamata lietā iesniedzējtiesa norādīja, ka pirmās instances tiesa pēc kontroles veikšanas atzinusi, ka Nīderlandes tiesiskais regulējums ir saderīgs ar EKL 49. pantu. Kā iepriekš tika aplūkots, šis novērtējums ir valsts tiesas kompetencē.

109. Lai turpinātu šī jautājuma analīzi, ir jāpieņem, ka šis novērtējums ir pamatots, neizvērtējot šajā stadijā sekas, kas šajā lietā radīsies no Tiesas atbildes uz ceturto jautājumu par vienlīdzīgas attieksmes principu un pārskatāmības pienākumu, kas izriet no EKL 49. panta.

110. Tātad jautājums rodas par to, vai pēc tam, kad saskaņā ar Tiesas judikatūru ir pārbaudīts, ka Nīderlandes likums ir saderīgs ar EKL 49. pantu, valsts tiesai vēl arī jāpārbauda un jāpierāda, ka *Ladbroke's* adresētais rīkojums aizliagt Nīderlandes rezidentiem pieeju tās interneta vietnei ir piemērots šajā likumā izvirzīto mērķu sasniegšanai, kā arī samērīgs attiecībā pret minētajiem mērķiem.

111. Manuprāt, valsts tiesai nav jāveic šāda pārbaude, jo šis rīkojums attiecas tikai uz Nīderlandes likuma 1. panta a) punkta piemērošanas nodrošināšanu, aizliedzot jebkurām personām, kas nav saņēmušas atļauju, lai kādas arī tās nebūtu, piedāvāt spēles uz naudu Nīderlandē. Rīkojums pats par sevi nerada

nekādu pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu, kas jau nav paredzēts minētajā tiesību normā. Tā mērķis un jēga ir tikai nodrošināt šo noteikumu piemērošanu.

112. Tātad šīs lietas apstākļos nav nepieciešams, lai attiecīgā valsts tiesa pārbaudītu un pierādītu, ka attiecīgais izpildes pasākums ir saderīgs ar Kopienų samērīguma principu attiecībā uz saimnieciskās darbības subjektu, kuram minētais princips ir piemērojams. Valsts tiesas novērtējums, saskaņā ar kuru Nīderlandes likums ir saderīgs ar EKL 49. pantu, jāattiecinā uz visiem pasākumiem, kuru mērķis ir vienīgi minētā likuma ievērošanas nodrošināšana neatkarīgi no attiecīgā saimnieciskās darbības subjekta un lietas, kuras ietvaros tiek pieprasīta šī izpilde, apstākļiem.

113. Lai pārliecinātos par šādas izpētes neļietderību, pietiek konstatēt, ka *Ladbroke's* izvirzītā tēze, ja tā tiktu ņemta vērā, paredzētu atzīt, ka strīdīgais rīkojums varētu tikt atcelts, kā rezultātā Nīderlandes tiesību akti attiecībā uz šo saimnieciskās darbības subjektu zaudētu jebkādu iedarbību, kaut gan tika pārbaudīts, ka šajos tiesību aktos paredzētais ierobežojums ir saderīgs ar Kopienų tiesībām. Citiem vārdiem sakot, *Ladbroke's* tēze patiesībā apstrīd šo saderību.

114. Šie apsvērumi mums ļauj arī secināt, ka šajā analizē nav izšķirošas nozīmes tam, vai attiecīgo izpildes pasākumu pieprasa valsts iestādes vai, kā tas ir šajā gadījumā, saimnieciskās darbības subjekts, kurš ir ieguvis atļauju rīkot spēles uz naudu attiecīgajā dalībvalstī, strīda starp privātpersonām ietvaros.

tiesību aktos izvirzītā mērķa sasniegšanai un vai tas ir samērīgs, ja šī izpildes pasākuma vienīgais mērķis ir minēto tiesību aktu ievērošanas nodrošināšana. Otrkārt, atbildi uz šo jautājumu neietekmē fakts, vai attiecīgo pasākumu pieprasa valsts iestāde vai privātpersona strīda starp privātpersonām ietvaros.

115. Svarīgi ir tas, ka valsts tiesību akti, ar kuriem ierobežo aprites brīvību un kuru attiecīgā pasākuma mērķis ir tikai nodrošināt to piemērošanu, ir saskaņā ar Kopienu tiesībām. Tā kā šis nosacījums ir pārbaudīts saskaņā ar Tiesas judikatūru, attiecīgās dalībvalsts izvēle attiecībā uz pasākumiem, kuru mērķis ir vienīgi šo tiesību aktu piemērošanas nodrošināšana, izriet no tās kompetences. Tātad dalībvalsts var brīvi nolemt, vai šādus pasākumus var pieņemt, tikai pamatojoties uz valsts iestādes pieprasījumu vai arī, kā tas ir šajā gadījumā, pēc privātas personas pieprasījuma strīda starp privātpersonām ietvaros.

C — Savstarpējās atzīšanas principa piemērošana attiecībā uz atļauju piedāvāt spēles uz naudu ar interneta starpniecību, ko dalībvalsts izsniegusi saimnieciskās darbības subjektam, kurš dibināts minētajā dalībvalstī (lieta C-203/08 un C-258/08)

116. Tādēļ es aicinu Tiesu atbildēt uz *Hoge Raad der Nederlanden* uzdoto otrā jautājuma a) un b) punktu šādi. Pirmkārt, valsts tiesai pēc tam, kad tā konstatējusi, ka tās valsts tiesību akti ir saderīgi ar EKL 49. pantu, nav vēlreiz katrā konkrētā piemērošanas gadījumā jāpārbauda, vai pasākums, kas vērsti uz minēto tiesību aktu ievērošanas nodrošināšanu, kā, piemēram, rīkojums kādam saimnieciskās darbības subjektam neļaut pieeju šīs valsts rezidentiem viņa interneta vietnei, kurā tiek piedāvātas spēles uz naudu, ir piemērots šajos

117. *Raad van State* ar savu pirmo prejudiciālo jautājumu lietā C-203/08, kā arī *Hoge Raad der Nederlanden* ar savu trešo prejudiciālo jautājumu lietā C-258/08 jautā Tiesai, vai EKL 49. pants jāinterpretē tādā veidā, ka apstāklim, ka tādām pakalpojumu sniedzējam, kurš piedāvā spēles uz naudu internetā, ir izdota atļauja veikt šīs darbības tajā dalībvalsts teritorijā, kurā tas ir dibināts, ir pretrunā tas, ka citas dalībvalsts, kurā attiecībā uz spēlēm uz naudu pastāv tāda atļauju sistēma, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam, kompetentās iestādes aizliedz šādam pakalpojumu sniedzējam piedāvāt minētās spēles ar interneta starpniecību šīs otras dalībvalsts teritorijā.

118. Šis jautājums Tiesai ir uzdots, jo *Betfair* apgalvoja, ka Nīderlandes Karaliste saskaņā ar savstarpējās atzišanas principu, kas minēts spriedumā lietā *Rewe-Zentral*, sauktā “Cassis de Dijon”³⁹, noteica, ka tai jāatzīst citu dalībvalstu izdotās atļaujas.

garantija valsts patērētāju aizsardzībai pret krāpšanas un noziedzības riskiem, ņemot vērā grūtības, ar kurām šajā sakarā var nākties saskarties dalībvalsts, kurā dibināts pakalpojumu sniedzējs, iestādēm, izvērtējot šāda uzņēmēja profesionālo godīgumu⁴⁰.

119. Uzskatu, ka šim viedoklim nevar piekrist divu šādu iemeslu dēļ.

120. Pirmkārt, saskaņā ar Tiesas apstiprināto nostāju iepriekš minētajā spriedumā lietā *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Baw International* savstarpējās atzišanas princips nav piemērojams attiecībā uz atļauju piedāvāt spēles uz naudu ar interneta starpniecību.

122. No tā izriet, ka apstāklis, ka *Ladbrokes* un *Betfair* ir saņēmuši Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes atļauju piedāvāt spēles uz naudu internetā teritorijā, kurā tās dibinātas, neapdraud tāda tiesiskā regulējuma kā Nīderlandes likuma atbilstību Kopienas tiesībām, ar ko tiesībām piedāvāt spēles uz naudu Nīderlandes rezidentiem tiek piemērota tādas atļaujas sistēma, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta tikai vienam saimnieciskās darbības subjektam.

121. Šajā spriedumā Tiesa atzina, ka saistībā ar spēļu uz naudu piedāvāšanu internetā nav veikta saskaņošana Kopienas limeni. Tādēļ dalībvalstij ir tiesības uzskatīt, ka fakts, ka uzņēmējs, kurš legāli piedāvā minētajā jomā ietilpstošus pakalpojumus citā dalībvalstī, kurā tas dibināts vai atrodas un uz to faktiski jau attiecas šīs citas dalībvalsts tiesību normas un kompetento iestāžu kontrole, nav pietiekama

123. No otras puses, ekskluzīvo tiesību sistēmas konkrētais mērķis ir aizliegt citiem uzņēmējiem, kas nav šo tiesību īpašnieki, veikt darbības, uz kurām attiecas šī sistēma. Lai šādu sistēmu varētu likumīgi pamatot un attiecīgi lai tā būtu saderīga ar Kopienas tiesībām nav svarīgi, ka pakalpojumu sniedzēji, kuri vēlas piedāvāt spēles uz naudu dalībvalstī, kurā pastāv šāds monopols, ir saņēmuši atļauju veikt šādas darbības dalībvalstī, kurā tie ir dibināti.

39 — 1979. gada 20. februāra spriedums lietā 120/78 (*Recueil*, 649. lpp.).

40 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Baw International*, 69. punkts.

124. Tātad es iesaku Tiesai atbildēt, ka EKL 49. pants jāinterpretē tādā veidā, ka apstāklim, ka tādām pakalpojumu sniedzējam, kurš piedāvā spēles uz naudu internetā, ir izdota atļauja veikt šīs darbības tajā dalībvalsts teritorijā, kurā tas ir dibināts, nav pretrunā tas, ka citas dalībvalsts, kurā attiecībā uz spēlēm uz naudu pastāv tāda atļauju sistēma, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam, kompetentās iestādes aizliedz šādam pakalpojumu sniedzējam piedāvāt minētās spēles ar interneta starpniecību šīs otras dalībvalsts teritorijā.

D — Par vienlīdzīgas attieksmes principa un pārskatāmības pienākuma piemērošanu (lieta C-203/08)

125. *Raad van State* vēlas izvērtēt *De Lotto* un *SGR* atļauju pagarināšanu — tās tika pagarinātas ar 2004. gada 10. decembra un 2005. gada 21. jūnija lēmumiem — saderību ar Kopienu tiesībām; it īpaši ņemot vērā, ka tās tika pagarinātas, neizsludinot konkursu.

126. Ar savu otro jautājumu tā vēlas noskaidrot, vai vienlīdzīgas attieksmes princips un no tā izrietošais pārskatāmības pienākums, kurus saskaņā ar judikatūru ir pienākums ievērot dalībvalstīm, kad tās piešķir sabiedrisko pakalpojumu koncesijas saistībā ar spēlēm uz

naudu, ir piemērojams arī atļaujas sistēmai, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam.

127. Ar savu trešā jautājuma a) punktu tā jautā Tiesai, vai sistēmā, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam, īpašnieka atļaujas pagarināšana, nerīkojot nekādu konkursu ar citiem pakalpojumu sniedzējiem, var tikt uzskatīta par pietiekamu un samērīgu līdzekli, ar ko iespējams sasniegt tādus mērķus, kuri judikatūrā tiek uzskatīti par likumīgiem aprītes brīvības ierobežošanas pamatiem saistībā ar spēlēm uz naudu, un atbilstošā gadījumā — ar kādiem nosacījumiem.

128. Ar savu trešā jautājuma b) punktu tā vēlas noskaidrot, vai atbilde uz otro jautājumu ietekmē atbildi uz trešā jautājuma a) punktu.

129. Es iesaku tiesai šos trīs jautājumus izprast šādā veidā. Pirmkārt, *Raad van State*, uzdodot jautājumu, vēlas noskaidrot, vai pārskatāmības pienākums ir jāpiemēro tādai atļaujas sistēmai, saskaņā ar kuru atļauja attiecībā uz spēlēm uz naudu tiek piešķirta vienam uzņēmējam. Otrkārt, apstiprinošas atbildes gadījumā uz šo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai un atbilstošā gadījumā ar kādiem nosacījumiem atļaujas pagarināšana attiecībā uz spēļu uz naudu piedāvāšanu bez jebkāda konkursa izsludināšanas var tikt pamatota ar tādām legītīmām interesēm kā patērētāju aizsardzība pret risku no spēļu atkarības un sabiedriskās kārtības aizsardzība.

130. Pirms izskatīt abus šos jautājumus, ir nepieciešams atgādināt judikatūras pamatlīnijas attiecībā uz pārskatāmības pienākumu saistībā ar publisko iepirkumu līgumiem un koncesijām.

1) Judikatūras pamatlīnijas attiecībā uz pārskatāmības pienākumu

131. Dalībvalsts valsts iestādēm, kas vēlas piešķirt publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas vai koncesijas tiesības, ir jāievēro Līgumā ietvertie tiesību pamatnoteikumi, it īpaši aprītes pamatbrīvības⁴¹.

132. Saskaņā ar judikatūru tiktāl, ciktāl šāds līgums vai šāda koncesija var interesēt arī uzņēmumu, kurš dibināts citā dalībvalstī nekā tajā, kurā atrodas līgumslēdzēja iestāde, minēto līguma slēgšanas tiesību vai koncesijas piešķiršana uzņēmumam, kurš atrodas līgumslēdzējas iestādes dalībvalstī, nenodrošinot pārskatāmību, ir saistīta ar atšķirīgu attieksmi pret pirmo uzņēmumu⁴².

41 — 2007. gada 13. novembra spriedums lietā C-507/03 *Komisia/Irija* (Krājums, I-9777. lpp., 26. punkts) un 2009. gada 10. septembra spriedums lietā C-573/07 *Sea* (Krājums, I-8127. lpp., 39. punkts).

42 — 2005. gada 21. jūlija spriedums lietā C-231/03 *Coname* (Krājums, I-7287. lpp., 17. punkts) un 2008. gada 17. jūlija spriedums lietā C-347/06 *ASM Brescia* (Krājums, I-5641. lpp., 59. punkts).

133. Tā kā nav nodrošināta pārskatāmība, uzņēmumam, kas atrodas citā dalībvalstī, faktiski nav nekādas iespējas izrādīt savu interesi, lai iegūtu minētās publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesības vai koncesiju.

134. Šāda atšķirīga attieksme, kas, izslēdzot visus citās dalībvalstīs esošos uzņēmumus, ir nelabvēlīga galvenokārt šo citu dalībvalstu uzņēmumiem, ir uzskatāma par netiešu diskrimināciju pilsonības dēļ, kas ir aizliegta ar EKL 43. un 49. pantu, ja vien to neattaisno objektīvi iemesli⁴³.

135. Pārskatāmības pienākums tātad paredz, ka iegūt tiesības noslēgt līgumu ir jāļauj visiem uzņēmumiem, kas atrodas citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā atrodas līgumslēdzēja iestāde un kurus potenciāli varētu interesēt minētās publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesības un koncesijas. Pārskatāmības princips ir konkrēta un specifiska vienlīdzīgas attieksmes principa izpausme, un tas ir vērst uz to, lai uzņēmumi varētu efektīvi izmantot tiesības, kuras tiem paredzētas EKL 43. un 49. pantā.

136. Kad uz minētajiem publiskā iepirkuma līgumiem un koncesijām attiecas kāda no direktīvām publiskā iepirkuma jomā, šajos koordinācijas tiesību aktos paredz noteikumus

43 — Iepriekš minētais spriedums lietā *ASM Brescia*, 60. punkts un tajā minētā judikatūra.

un veidu, kādā piemērojams šis pārskatāmības pienākums, nosakot precīzus līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas noteikumus.

137. Gadījumā, ja uz publisko iepirkumu un koncesijām neattiecas minētie koordinācijas tiesību akti, dalībvalstīm tāpat ir pienākums ievērot pārskatāmības pienākumu tiktāl, ciktāl tas izriet no Līguma tiesību pamatnoteikumiem un vienlīdzīgas attieksmes principa⁴⁴.

138. *Raad van State* minētajā 2007. gada 13. septembra spriedumā lietā Komisija/Itālija⁴⁵ Tiesa konstatēja, ka derību rikošanas par zirgu skriešanās sacīkstēm tiesību piešķiršana Itālijā ir publiskā pakalpojuma koncesija, kā arī atgādināja, ka attiecībā uz publisko pakalpojumu koncesijām nav piemērojama Padomes Direktīva 92/50/EEK⁴⁶. Turklāt Tiesa norādīja, ka valsts iestādēm, kas slēdz šādus līgumus, vispār ir jāievēro Līguma tiesību pamatnoteikumi, it īpaši EKL 43. un 49. pants un nediskriminācijas pilsonības dēļ princips, kas ir vienlīdzīgas attieksmes principa īpaša izpausme, un šie abi principi nozīmē pārskatāmību⁴⁷.

139. Šāda pienākuma piemērojamību gadījumā, ja uz attiecīgo līgumu neattiecas viena no direktīvam publiskā iepirkuma jomā, Tiesa noteica ņemot vērā minētā pienākuma izvirzītos mērķus. Pirmkārt, šis pienākums ļauj visiem potenciāli ieinteresētajiem uzņēmumiem būt informētiem, kā arī pieteikties uz šādu līgumu. Otrkārt, tā mērķis ir nodrošināt līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas objektivitātes kontroli.

140. Saskaņā ar judikatūru pārskatāmības princips neprasa obligāti izsludināt konkursu, bet tas nozīmē līgumslēdzējai iestādei garantēt adekvātu atklātību jebkuram potenciāli ieinteresētajam uzņēmumam, tādējādi ļaujot īstenot konkurenci attiecībā uz pakalpojumu koncesijām, kā arī piešķiršanas procedūru objektivitātes kontroli⁴⁸.

141. Uzņēmumam, kas atrodas citas dalībvalsts teritorijā, jābūt iespējai piekļūt atbilstoši informācijai par minēto publisko iepirkumu vai koncesiju, pirms tas tiek piešķirts, lai šis uzņēmums varētu izrādīt savu interesi par šī publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību vai koncesijas iegūšanu⁴⁹.

142. Turklāt kritērijiem, uz kuriem pamatojoties tiek piešķirtas attiecīgās līguma

44 — Skat. it īpaši 2008. gada 13. novembra spriedumu lietā C-324/07 *Coditel Braban* (Krājums, I-8457. lpp., 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

45 — C-260/04 (Krājums, I-7083. lpp.).

46 — 2002. gada 18. jūlija Direktīva par procedūru koordinēšanu valsts pakalpojumu līgumu [pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību] piešķiršanai (OV L 209, 1. lpp.).

47 — Iepriekš minētais 2007. gada 13. septembra spriedums lietā Komisija/Itālija, 22.–24. punkts.

48 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Coditel Brabant*, 25. punkts.

49 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Coname*, 21. un 28. punkts.

slēgšanas tiesības vai koncesija, ir jābūt objektīviem, nediskriminējošiem un iepriekš zināmiem, lai tādā veidā ierobežotu līgumslēdzēju iestāžu rīcības brīvību, lai tā netiktu izmantota patvaļīgi⁵⁰.

143. Tomēr uz pārskatāmības pienākumu attiecas divi izņēmumi.

144. Pirmkārt, šis no Līguma noteikumiem izrietošais pienākums nav piemērojams, ja publiskais iepirkums vai koncesija neskar pārrobežu intereses⁵¹. Citiem vārdiem sakot, tas nav piemērojams, ja šis līgums vai koncesija neskar tāda uzņēmuma intereses, kas atrodas citā dalībvalstī⁵² tā šaurās ekonomiskās nozīmes dēļ⁵³.

145. Otrkārt, pārskatāmības pienākums, pat ja uz attiecīgo līgumu un koncesiju attiecas kāda no direktīvām, nav piemērojams, ja valsts iestāde, kas ir līgumslēdzēja iestāde, līguma slēgšanas tiesību ieguvēju kontrolē tādā pašā veidā, kā tā kontrolē savus dienestus, un ja šī līguma slēgšanas tiesību ieguvēja lielāko daļu darbību veic kopā ar valsts iestādi vai iestādēm, kurām pieder tās kapitāla daļas⁵⁴.

146. Šis otrais izņēmums izriet no fakta, ka valsts iestāde var veikt tai uzticētos uzdevumus sabiedrības interesēs, izmantojot savus administratīvos, tehniskos un citus līdzekļus, un tai nav pienākuma pieaicināt ārējas struktūras, kas darbojas ārpus tās dienestiem⁵⁵.

147. Tagad ir jānoskaidro, vai šī judikatūra ir piemērojama attiecībā uz spēlēm uz naudu ekskluzīvo tiesību sistēmas, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam, ietvaros.

2) Par pārskatāmības principa piemērošanu jomā, kas attiecas uz spēlēm uz naudu, ekskluzīvo tiesību sistēmas, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam, ietvaros

148. *Raad van State* ar savu otro jautājumu vēlas noskaidrot, vai EKL 49. pants interpretējams tādā veidā, ka vienlīdzīgas attieksmes princips un no tā izrietošais pārskatāmības pienākums ir jāpiemēro arī tādai atļauju sistēmai attiecībā uz spēlēm uz naudu, kuras ietvaros atļauja tiek piešķirta tikai vienam uzņēmējam.

50 — Šajā ziņā skat. 2008. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-389/05 Komisija/Frāncija (Krājums, I-5397. lpp., 94. punkts un tajā minētā judikatūra).

51 — Iepriekš minētais spriedums lietā Komisija/Irija, 33. punkts.

52 — Turpat, 32. punkts.

53 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Coname*, 20. punkts.

54 — Šajā ziņā skat. 1999. gada 18. novembra spriedumu lietā C-107/98 *Teckal* (*Recueil*, I-8121. lpp., 50. punkts), 2005. gada 11. janvāra spriedumu lietā C-26/03 *Stadt Halle* un *RPL Lochau* (Krājums, I-1. lpp., 49. punkts) un 2005. gada 13. oktobra spriedumu lietā C-458/03 *Parking Brixen* (Krājums, I-8585. lpp., 62. punkts).

55 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Coditel Brabant*, 48. punkts.

149. Saskaņā ar Nīderlandes valdības viedokli minētais princips un pienākums šajā gadījumā nav piemērojams. Šī valdība apgalvo, ka tie ir attiecināmi uz koncesijām, uz kurām neattiecas Kopienu tiesību koordinējošie akti, lai šādas koncesijas nepaliktu ārpus Līguma noteikumu piemērošanas jomas. Tomēr minētais pienākums neattiecas uz tādu atļauju sistēmu, kurā atļaujas iegūšana sākas ar administratīvu atļauju, nevis ar līguma noslēgšanu. Minētā valdība turklāt apgalvo, ka konkursa izsludināšanai saistībā ar līgumu būtu tāda pati nelabvēlīga ietekme kā konkurencei šajā tirgū. Proti, atļaujas īpašnieks, ja šī atļauja būtu uz noteiktu laiku, būtu ieinteresēts iegūt pēc iespējas vairāk peļņas atļaujas darbības laikā.

150. Nīderlandes valdība un *De Lotto* arī apgalvo, ka pārskatāmības pienākums nav piemērojams, jo saskaņā ar Nīderlandes tiesisko regulējumu atļaujas īpašniekiem ienākumi no spēļu piedāvāšanas ir jāpārskaita attiecīgajām organizācijām. Tie turklāt uzsver, ka *De Lotto* nevar gūt peļņu, līdz ar to neviens komercuzņēmums nebūtu ieinteresēts darboties šādos apstākļos.

151. Dānijas, Grieķijas, Austrijas, Somijas un Norvēģijas valdības arī uzskata, ka pārskatāmības pienākums nav piemērojams tādai atļaujas sistēmai, kurā atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam.

152. Es neatbalstu šo nostāju. Manuprāt, judikatūra attiecībā uz pārskatāmības pienākumu ir piemērojama viena uzņēmēja ekskluzīvo tiesību sistēmas ietvaros jomā, kas attiecas uz spēlēm uz naudu, un tas ir šādu apsvērumu dēļ.

153. Pirmkārt, šīs judikatūras pamatā ir publiskā iepirkuma līguma vai koncesijas sekas uz aprites brīvībām un nevis šo seku līgumiskā izcelsme. Kā jau iepriekš tika apskatīts, saistībā ar šādiem līgumiem ir jāizsludina konkurss, jo to mērķis un sekas ir atļaujas piešķiršana vienam vai vairākiem saimnieciskās darbības subjektiem veikt attiecīgās darbības. Neveicot atbilstošu izsludināšanu, vienlīdzīgas attieksmes princips tiktu pārkāpts, jo citās dalībvalstīs dibinātie uzņēmumi, kurus potenciāli interesē šīs darbības, nevarētu darīt zināmu savu ieinteresētību un tādējādi īstenot tiesības, kas tiem izriet no EKL 43. un 49. panta.

154. Pārskatāmības pienākums ir uzskatāms arī par tiesību dalībvalstij piešķirt vienam vai vairākiem privātiem uzņēmējiem ekskluzīvās tiesības veikt kādu saimniecisko darbību obligātu priekšnoteikumu, lai kāds arī nebūtu veids, kādā izvēlas attiecīgos uzņēmējus.

155. Tātad, manuprāt, tas ir piemērojams arī viena uzņēmēja ekskluzīvo tiesību sistēmas ietvaros, ko dalībvalsts iestādes piešķirušas, īstenojot savas administratīvās pilnvaras, jo šādas atļaujas sekas attiecībā uz uzņēmumiem, kas dibināti citās dalībvalstīs un kuri varētu būt potenciāli ieinteresēti šīs darbības veikšanā, ir tādas pašas, kā tās, kas izriet no koncesijas līguma.

156. Turklāt fakts, ka [spēļu] rīkošanas monopoltiesības izriet no atļaujas, kas piešķirta drīzāk administratīvu darbību ietvaros nekā saskaņā ar koncesijas līgumu, tomēr neizslēgtu neobjektivitātes risku, kuru novērst ir arī pārskatāmības pienākuma mērķis.

157. Otrkārt, manuprāt, spēļu uz naudu īpašais raksturs neattaisno atļauju dalībvalstij atkāpties no šī pienākuma.

158. Riskiem, kas saistīti ar šo darbību un no tiem izrietošajiem morāles apsvērumiem, manuprāt, būtu jābūt par pamatu tam, ka dalībvalstij pašai ir tiesības veikt šīs darbības ar tai piederošas struktūras starpniecību. Patiesībā nevar noliegt, ka dalībvalstij vadīt un kontrolēt šādas struktūras darbības ir vēl vienkāršāk, nekā tas ir privātā uzņēmēja gadījumā. Šāda sistēma tātad var nodrošināt labāku patērētāju aizsardzību pret risku no spēļu

atkarības un pasargāt sabiedrisko kārtību no krāpšanas un nelegālo azartspēļu riska⁵⁶.

159. Spēļu uz naudu īpašais raksturs, kā tas jau iepriekš tika minēts, attaisno arī faktu, ka dalībvalsts var piešķirt rīkošanas monopoltiesības privātam uzņēmējam.

160. Tomēr, sākot no brīža, kad dalībvalsts nolemj piešķirt tiesības piedāvāt kādas no spēlēm uz naudu privātajam sektoram, tai jāievēro vienlīdzīgas attieksmes princips attiecībā pret visiem potenciāli ieinteresētajiem saimnieciskās darbības subjektiem.

161. Patiesībā es neuzskatu, ka konkursa izsludināšana attiecībā uz līgumu radītu līdzīgas nelabvēlīgās sekas nekā konkurences tirgū gadījumā. Konkurences nelabvēlīgā ietekme uz tirgu, proti, konkurence starp vairākiem pakalpojumu sniedzējiem, kuriem atļauts piedāvāt vienas un tās pašas spēles uz naudu, radītu situāciju, ka šie pakalpojumu sniedzēji sacenstos ar izdomas spēju nolūkā padarīt savu piedāvājumu atraktīvāku, un tādā veidā tiktu palielināti izdevumi, kas saistīti ar spēlēm, kā arī atkarības riski. Savukārt no šādām sekām nebūtu jābaidās atļaujas piešķiršanas stadijā.

56 — 2007. gada 14. marta EBTA tiesas spriedums lietā E-1/06 *EFTA Surveillance Authority/Norvēģija* (EBTA Tiesas ziņojums, 7. lpp., 51. punkts).

162. Tādas ekskluzīvo tiesību sistēmas, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam, ietvaros, patērētāju aizsardzība pret risku no spēļu atkarības un krāpšanas apkarošana tiek nodrošināta ar noteikumiem, ko dalībvalsts uzliek vienīgajam uzņēmējam nolūkā cieši ierobežot tā darbības. Šīs darbības tiek kontrolētas arī ar pasākumiem, ko šī valsts veikusi, lai novērtētu attiecīgās darbības sekas un pārbaudītu uzņēmējam paredzēto nosacījumu izpildi. Es nesaskatu, kādā veidā konkursa izsludināšana stadijā, kurā tiek izvēlēts šis vienīgais uzņēmējs, varētu kaitēt attiecīgajam pakalpojumu sniedzējam izpildīt viņa darbībām paredzētos nosacījumus.

163. Manuprāt, ir arī jāatzīst, ka šāda konkurence ļautu kompetentajām iestādēm piešķirt atļauju tam pakalpojumu sniedzējam, kurš pēc to uzskatiem vislabāk izpildītu visus nosacījumus. Turklāt, ņemot vērā nozīmīgos finanšu līdzekļus, kas saistīti ar spēlēm uz naudu, šķiet sevišķi lietderīgi, ka nosacījumiem, ar kādiem dalībvalsts nolemj piešķirt monopoltiesības kādai privātai struktūrai, jābūt pārskatāmiem un ka to objektivitāti ir iespējams pārbaudīt.

164. Visbeidzot, attiecībā uz Nīderlandes valdības un *De Lotto* argumentāciju, saskaņā ar kuru pārskatāmības pienākums būtu jāierobežo, ņemot vērā noteikumus saistībā ar iegūto ienākumu izlietošanu, kas izriet no monopoltiesību īpašniekiem piešķirtajām

atļaujām, manuprāt, minētā argumentācija neapšaubā šī pienākuma piemērošanu šīs lietas apstākļos.

165. Bez šaubām, dalībvalstij ir tiesības noteikt, ka ienākumi, kas gūti no šo spēļu uz naudu rīkošanas, ir pilnībā vai daļēji jāizlieto vispārējo interešu mērķiem. Tāpat arī ir taisnība, ka saskaņā ar judikatūru pārskatāmības pienākums nav piemērojams, ja attiecīgo tirgu neskar pārrobežu intereses pārāk šaurās ekonomiskās nozīmes dēļ.

166. Tomēr jēdziens “pārāk šaura ekonomiskā interese”, manuprāt, attiecas tikai uz attiecīgā līguma ekonomisko vērtību⁵⁷. Tas attiecas, piemēram, uz vienkāršas struktūras ieviešanu relatīvi nozīmīgā attālumā no dalībvalsts robežām. Šādas struktūras vienkāršība un veicamais attālums ļauj pieņemt, ka neviens citā dalībvalstī dibinātais uzņēmums nebūtu ieinteresēts šajā projektā. Turpretim jēdziens “pārāk šaura ekonomiskā interese” neattiecas uz situāciju, kurā kāda citā dalībvalstī dibinātā uzņēmuma šaurā ekonomiskā

⁵⁷ — Šajā ziņā skat. 2008. gada 15. maija spriedumu apvienotajās lietās C-147/06 un C-148/06 *SECAP* un *Santorso* (Krājums, I-3565. lpp., 31. punkts).

interese par līgumu izriet no attiecīgajai darbībai piemērojamajiem nosacījumiem, kā arī no pakalpojumu sniedzēju izvēles kritērijiem.

167. Manuprāt, nosacījumi un kritēriji ietver pamatelementus, kurus saskaņā ar pārskatāmības pienākuma mērķi ir jāievēro attiecīgajā publiskajā iepirkumā potenciāli ieinteresētajiem pakalpojumu sniedzējiem. Pat ja praksē dalībvalsts uzliktie nosacījumi attur uzņēmumus paust savu interesi par attiecīgo darbību veikšanu, vēl ir nepieciešams, lai šie nosacījumi tiem ir darīti zināmi tā, lai attiecīgie uzņēmumi varētu pieņemt šādu lēmumu.

168. Tātad šajā lietā nevar noliegt, ka līgumi saistībā ar lotu, sporta derību un skaitļu spēļu un vēl arī zirgu skriešanās sacikšu derību rīkošanu Nīderlandē, uz kuriem vairāk ir attiecināma monopoltiesību situācija, var interesēt pakalpojumu sniedzējus spēļu jomā, kuri dibināti citās dalībvalstīs, ņemot vērā no šīm darbībām iegūstamos nozīmīgos ienākumus⁵⁸.

58 — Komisija norādīja, ka 2007. gadā saskaņā ar Azartspēļu kontroles komisijas ikgadējo ziņojumu saistībā ar sporta derībām apgrozījums pieaudzis līdz EUR 22,3 miljoniem un kopējais *De Lotto* apgrozījums līdz EUR 270 miljoniem. *SGR* apgrozījums šajā pašā gadā sasniedzis EUR 34,3 miljonus.

169. Līdz ar to, manuprāt, Nīderlandes valdības arguments saistībā ar to, ka nav pārrobežu intereses, nav pamatots.

170. Šāda izņēmuma šaura interpretācija, manuprāt, arī šķiet pamatota, ņemot vērā dalībvalstu plašo rīcības brīvību, kas tām jāīsteno attiecībā uz spēlēm uz naudu, gan nosakot savu tiesību aktu mērķus, gan līdzekļu izvēli to sasniegšanai. Pārskatāmība, kam ir arvien pieaugoša nozīme modernās sabiedrības publiskajā dzīvē, līdz beidzot tā kļūst par vienu no demokrātijas redzamajām iezīmēm, nav nekas cits, kā vien taisnīga kompensācija par apdraudējumu, ko dalībvalstis, īstenojot savas suverenās tiesības šajā jomā, ir tiesīgas nodarīt aprītes brīvībām. Citiem vārdiem sakot, pārskatāmības pienākumam ir daudz lielāka nozīme, jo īpaši tādēļ, ka spēļu uz naudu jomā dalībvalstīm ir atzīta plaša rīcības brīvība. Ekskluzīvās tiesības nav sinonīms nepārskatāmībai.

171. No tā izriet, ka Nīderlandes kompetentajām iestādēm, kas atbildīgas par atļaujas izsniegšanu rīkot spēles uz naudu Nīderlandē, ir jānodrošina atbilstoša konkursa izsludināšana, izņemot gadījumu, ja tās pierāda, ka tās līguma slēgšanas tiesību ieguvēju kontrolē tādā pašā veidā, kā tās kontrolē savus dienestus, un ka šī tiesību ieguvēja lielāko daļu darbību veic ar kopā ar šīm iestādēm.

172. Valsts tiesai šajā gadījumā ir jāpārbauda šis jautājums attiecībā uz *De Lotto*.

173. Ņemot vērā šos apsvērumus, manuprāt, EKL 49. pants ir interpretējams tādējādi, ka vienlīdzīgas attieksmes princips un no tā izrietošais pārskatāmības pienākums ir piemērojams arī attiecībā uz spēlēm uz naudu tādas atļauju sistēmas ietvaros, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam.

3) Par atļaujas rīkot spēles uz naudu pagarināšanu, neizsludinot konkursu

174. Saskaņā ar Nīderlandes tiesībām atļaujas tiek piešķirtas uz pieciem gadiem. *Betfair* apgalvo, ka *De Lotto* un *SGR* atļaujas tika pagarinātas attiecīgi līdz 2004. gada decembrim un 2005. gada jūnijam un ka līdz ar to *Betfair* nebija iespējas kandidēt uz minētās atļaujas piešķiršanu.

175. *Raad van State* pēc būtības jautā, vai un attiecīgā gadījumā ar kādiem nosacījumiem atļaujas rīkot kādu no spēlēm uz naudu piešķiršanu, neizsludinot konkursu, var pamatot ar likumīgiem iemesliem aprītes brīvības ierobežošanai spēļu uz naudu jomā.

176. Sākumā jāatgādina, kā to pirmās instances tiesā apgalvoja kompetentās valsts iestādes, ka atļaujas ierobežošanas līdz pieciem gadiem mērķis ir nodrošināt datumu, uz kuru atsaucoties valsts kompetentās iestādes vajadzības gadījumā var pielāgot ar to saistītos noteikumus, tādējādi atļaujām radot gandrīz pastāvīgu raksturu.

177. Iesniedzējtiesa, kurai ir jāinterpretē piemērojamās valsts tiesību normas, kā arī jāizvērtē ierosinātās lietas fakti, šai analīzei nepiekrīta. Jautājot, vai un cik tālu ir pieļaujama atkāpe no pārskatāmības pienākuma, tā netieši taču nepārprotami pieļauj, ka *De Lotto* un *SGR* atļaujas tiek pagarinātas vai atjaunotas.

178. Pretējā gadījumā tā būtu jautājusi Tiesai, vai daļēji pastāvīga ekskluzīvo tiesību sistēma ir saderīga ar Kopienas tiesībām.

179. Gadījumā, ja iesniedzējtiesa būtu tā darījusi, man rastos šaubas par šādas sistēmas saderību ar aprītes brīvību.

180. Iemesli, kas var attaisnot aprītes brīvības ierobežošanu attiecībā uz spēlēm uz naudu, manuprāt, var likumīgi pamatot ekskluzīvo tiesību piešķiršanu uz pietiekoši ilgu laika posmu, proti, uz vairākiem gadiem. Tātad dalībvalsts var pieļaut, ka patērētāju aizsardzībai pret riskiem, kas saistīti ar neatļautām

spēlēm, it īpaši spēlēm internetā, ir nepieciešama konkrēta stabilitāte attiecībā uz ekskluzīvo tiesību īpašnieka vai īpašnieku izvēli.

konkursu, judikatūra, it īpaši iepriekš minētais 2007. gada 13. septembra spriedums lietā Komisija/Itālija, sniedz atbildes sākumu uz šo jautājumu.

181. Tāpat arī iepriekš tika aprakstīts, ka monopoltiesību sistēmā iegūstamie ienākumi ir jāierobežo. Gadījumā, ja dalībvalsts izvēlas piešķirt šīs monopoltiesības privātai neatkarīgai struktūrai, laika posms, uz kuru tiek piešķirta atļauja, var šķist kā noderīgs līdzeklis, kas kompensē zemo ekonomisko interesi par šo līgumu, nolūkā izraisīt vairāku saimnieciskās darbības subjektu interesi un tātad, lai varētu rīkot attiecīgo uzņēmēju atlasī.

184. Pirmkārt, nav izslēgts, ka ekskluzīvās atļaujas rīkot spēles uz naudu atjaunošana, nerīkojot konkursu, var tikt attaisnota ar EKL 45. un 46. pantā paredzēto būtisko interešu aizsardzību vai judikatūrā iedibināto primāro vispārējo interešu apsvērumu dēļ, kā, piemēram, patērētāju aizsardzība pret risku no pārmērīgiem tēriņiem un spēļu atkarības un krāpšanas apkarošana⁶⁰.

182. Lai gan, manuprāt, ekskluzīvo tiesību piešķiršana uz nenoteiktu laiku jau *a priori* šķiet grūti attaisnojama, jo šādā veidā visiem potenciāli ieinteresētajiem saimnieciskās darbības subjektiem tiek aizvērts dalībvalsts tirgus un nav nekāda ierobežojuma laikā. Sākot no brīža, kad dalībvalsts nolemj uzticēt rīkot spēles uz naudu neatkarīgai privātai struktūrai, man grūti iedomāties iemeslus, pamatojoties kuriem šim pakalpojumu sniedzējam varētu tikt piešķirtas ekskluzīvās tiesības uz nenoteiktu laiku⁵⁹.

185. Otrkārt, dalībvalsts pienākums ir pierādīt, ka šāda atkāpe no vienlīdzīgas attieksmes principa un pārskatāmības pienākuma var tikt attaisnota ar vienu no šiem iemesliem un ka tā ir saderīga ar samērīguma principu⁶¹.

183. Runājot šobrīd par to, cik ilgi atļauja, kas piešķirta uz noteiktu laiku, var tikt pagarināta vai atjaunota, neizsludinot

186. Šajā gadījumā Nīderlandes valdība aprobežojas ar atsauci uz argumentāciju, ko tā sniegusi iepriekš minētā jautājuma ietvaros. Es jau minēju iemeslus, kādēļ man šī argumentācija nešķiet pārliecinoša.

59 — Šajā zinā skat. 2008. gada 19. jūnija spriedumu lietā C-454/06 *presetext Nachrichtenagentur* (Krājums, I-4401. lpp., 73. punkts).

60 — Iepriekš minētais 2007. gada 13. septembra spriedums lietā Komisija/Itālija, 26.–32. punkts.

61 — Turpat, 33. punkts.

187. Patiesībā es nesaskatu, kādā veidā konkursa izsludināšana saistībā ar attiecīgā līguma noslēgšanu uz pieciem gadiem varētu apdraudēt Nīderlandes tiesību aktu, kas vērsti uz patērētāju aizsardzību pret spēļu atkarību un noziedzības novēršanu, mērķus. Šie mērķi, kā es to jau apgalvoju, tiek efektīvi īstenoti, piešķirot rikošanas monopoltiesības, kā arī ar noteikumu, kas ierobežo attiecīgā pakalpojumu sniedzēja darbības un dalībvalsts ieviesto novērtēšanas un kontroles noteikumu palīdzību. Nīderlandes valdība nepierāda, ka šādas sistēmas efektivitāti varētu apdraudēt konkursa izsludināšana saistībā ar atļauju.

188. Tikpat labi var arī apgalvot, ka šāda konkursa izsludināšana nozīmētu, ka tiek apgrūtināta šo nosacījumu ievērošana, ja spēja izpildīt minētos nosacījumus ir daļa no kritērijiem, pamatojoties uz kuriem tiek piešķirta atļauja.

189. Apstākli, ka dalībvalsts ieviestā vienas atļaujas sistēma, ņemot vērā tās jēdzienu un īstenošanu, ļauj, kā tas ir šajās lietās, sasniegt izvirzītos mērķus, manuprāt, nevajadzētu uzskatīt par pietiekamu, lai varētu attaisnot, ka atļaujas var tikt pagarinātas, neizsludinot konkursu. Dalībvalstij ir pienākums paskaidrot, kāpēc tās valsts likumā izvirzītie mērķi

attiecībā uz spēlēm uz naudu nepieļauj paredzēt iespēju nomainīt pakalpojumu sniedzēju šādā gadījumā.

190. Tātad es nevēlos izslēgt, ka šāds attaisnojums nebūtu pieņemams šajos apstākļos. Es vēlos vienīgi teikt, ka minētais attaisnojums ir pieņemams tikai tādā gadījumā, ja tas ir pamatots ar faktu, ka konkursa izsludināšana varētu būtiski apdraudēt kādu no EKL 45. un 46. panta paredzētajām interesēm vai kuras judikatūrā ir atzītas par primāriem vispārējo interešu apsvērumiem.

191. Es iesaku Tiesai, atbildot uz uzdoto jautājumu, sekot Komisijas priekšlikumam un pārņemt iepriekš minētajā 2007. gada 13. septembra spriedumā lietā Komisija/Itālija 33. punktā pausto viedokli, saskaņā ar kuru ar EKL 49. pantu netiek pieļauta atļaujas pagarināšana vienīgajam atļauju saņēmēšajam uzņēmējam, neizsludinot konkursu, izņemot gadījumu, ja šāda atļaujas pagarināšana aizsargā kādas no būtiskajām interesēm EKL 45. un 46. panta nozīmē vai primāros vispārējo interešu apsvērumus judikatūras izpratnē un ja šāda atļaujas pagarināšana ir saderīga ar samērīguma principu. Valsts tiesas pienākums ir noteikt, vai tas tā ir šajā gadījumā.

IV — Secinājumi

192. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es iesaku Tiesai nospriest:

- “1) tādi dalībvalsts tiesību akti, ar kuriem ierobežo spēļu uz naudu piedāvāšanu nolūkā ierobežot spēļu atkarību un apkarot krāpšanu, saskaņā ar kuriem ekskluzīvo tiesību īpašniekam vai īpašniekiem ir atļauts savu piedāvājumu padarīt atraktīvāku, ieviešot jaunas spēles un reklamējot tās, ir uzskatāmi par tādiem, ar ko šie mērķi tiek sasniegti saskaņotā un sistemātiskā veidā, ja saskaņā ar valsts tiesas vērtējumu ar šiem tiesību aktiem, ņemot vērā to saturu un piemērošanas veidu, tiek efektīvi veicināta abu paredzēto mērķu sasniegšana;
- 2) valsts tiesai pēc tam, kad tā konstatējusi, ka tās valsts tiesību akti ir saderīgi ar EKL 49. pantu, nav vēlreiz katrā konkrētā piemērošanas gadījumā jāpārbauda, vai pasākums, kas vērsts uz minēto tiesību aktu ievērošanas nodrošināšanu, kā, piemēram, rīkojums kādam saimnieciskās darbības subjektam neļaut pieeju šīs valsts rezidentiem viņa interneta vietnei, kurā tiek piedāvātas spēles uz naudu, ir piemērots šajos tiesību aktos izvirzītā mērķa sasniegšanai un vai tas ir samērīgs, ja šī izpildes pasākuma vienīgais mērķis ir minēto tiesību aktu ievērošanas nodrošināšana.

Atbildi uz šo jautājumu neietekmē fakts, vai attiecīgo pasākumu pieprasa valsts iestāde vai privātpersona strīda starp privātpersonām ietvaros;

- 3) EKL 49. pants jāinterpretē tādā veidā, ka apstāklim, ka tādām pakalpojumu sniedzējam, kurš piedāvā spēles uz naudu internetā, ir izdota atļauja veikt šīs

darbības tajā dalībvalsts teritorijā, kurā tas ir dibināts, nav pretrunā tas, ka citas dalībvalsts, kurā attiecībā uz spēlēm uz naudu pastāv tāda atļauju sistēma, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam, kompetentās iestādes aizliedz šādam pakalpojumam sniedzējam piedāvāt minētās spēles ar interneta starpniecību šīs otras dalībvalsts teritorijā;

- 4) EKL 49. pants ir interpretējams tādējādi, ka vienlīdzīgas attieksmes princips un no tā izrietošais pārskatāmības pienākums ir piemērojams arī attiecībā uz spēlēm uz naudu tādas atļauju sistēmas ietvaros, saskaņā ar kuru atļauja tiek piešķirta vienam uzņēmējam.

Ar EKL 49. pantu netiek pieļauta atļaujas pagarināšana vienīgajam atļauju saņēmēmušajam uzņēmējam, neizsludinot konkursu, izņemot gadījumu, ja šāda atļaujas pagarināšana aizsargā kādas no būtiskajām interesēm EKL 45. un 46. panta nozīmē vai primāros vispārējo interešu apsvērumus judikatūras izpratnē un ja šāda atļaujas pagarināšana ir saderīga ar samērīguma principu. Valsts tiesas pienākums ir noteikt, vai tas tā ir šajā gadījumā.”